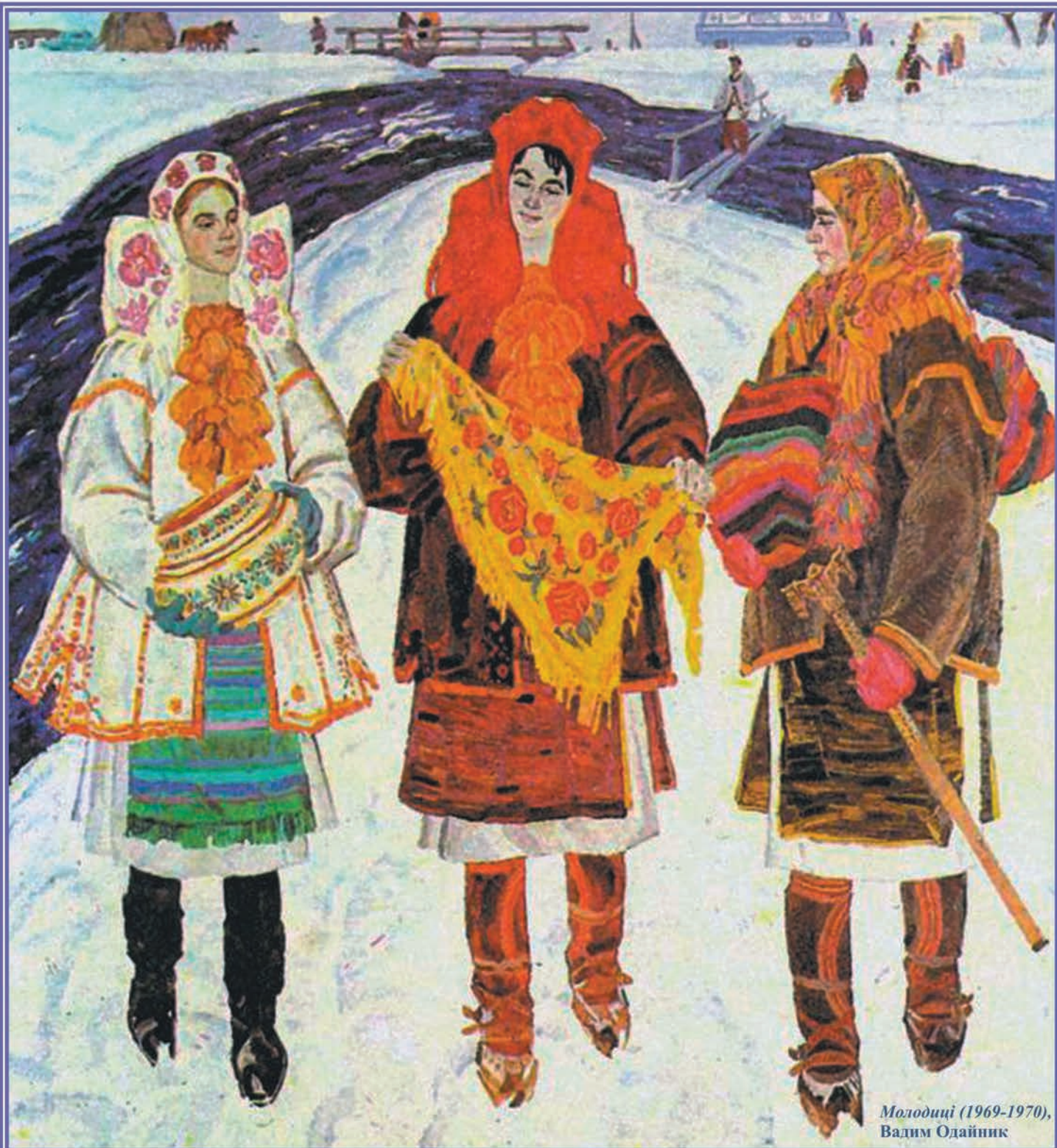

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXXI рік видання. № 331, січень, 2022

Молодиці (1969-1970),
Вадим Одайник

*І ружому навчається,
Щі свого не цурайтесь...*

М. Шевченк

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Корнелій Ірод, Іван Кідешук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Михайло Михайлюк,
Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони\Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;

E-mail: nas.holos@uor.ro

Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія

Redactia:

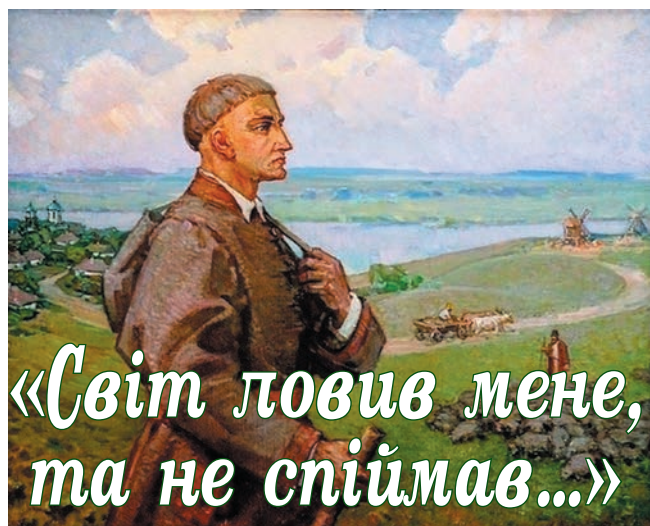
**Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România**

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати й редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *«Світ ловив мене, та не спіймав...»*
- ❖ *Різдвяні інтерпретації Василя Барки*
- ❖ *Маловідомі в Румунії сторінки української фольклористики*
- ❖ *Драма Тараса Шевченка, роз'ятрена гнівом і болем через скорботну долю земляків*
- ❖ *Історичні румунсько-українські інтерференції в просторі між Дністром і Карпатами протягом століть*
- ❖ *Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (LXXIII)*
- ❖ *В борах Решнова (поезія)*
- ❖ *Михайло Волощук. Життєвий шлях у творчій інтерпретації*
- ❖ *Біла троянда (Оповідання)*
- ❖ *«Готуватися до кожного уроку треба так, щоб учні не хотіли, аби він закінчився» (Інтерв'ю)*
- ❖ *Парадокс (Уривок з роману)*
- ❖ *Свято. IV Ворог мого ворога (Уривок з роману)*
- ❖ *Християнські читання «Гірчичне зерня» (Оповіді про основи християнського віровчення)*

Цей вислів Григорія Сковорода відомий майже кожному українцю. У рейтингу найвидатніших українців усіх часів (за результатами опитування у різні роки) Сковорода завжди входить в очільну десятку.

Його прийнято називати батьком української філософської думки. Григорій Сковорода увійшов до списку 100 найбільших філософів світу, поряд зі Сократом, Епікуром, Конфуцієм, Лао-Цзи, Коперником і Джордано Бруно, Дені Дідро та Людвігом Фейєрбахом, чия спадщина вивчається на філософських факультетах всіх без винятку вищих навчальних закладів світу. Зумівши адаптувати роботи давньогрецьких мислителів під українські реалії, Григорій Сковорода справив величезний вплив як на своїх сучасників, так і на всі наступні покоління. Його твори присвячені свободі, любові та самопізнанню людини й пошуку призначення. Поряд із серйозними філософськими трактатами, з-під його пера виходило чимало творів легших жанрів із не менш глибоким змістом. За життя його твори поширювалися в рукописах, які його друзі переписували та передавали знайомим. Дарував свої філософські трактати й сам автор. Так його літературна спадщина поширювалася в Україні, Росії, Приазов'ї, Причорномор'ї, Криму, на Кавказі, Молдові, Угорщині, Румунії та Польщі.

Народився Григорій Сковорода 22 листопада (3 грудня) 1722 року в сім'ї малоземельного козака в сотенному містечку Чорнухи що на Полтавщині. Після 4-річної дяківської школи в рідних Чорнухах вступив до Києво-Могилянській академії, де навчався з 1734 по 1753, з десятирічною перервою, коли спробував себе у ролі співака, мандрівника та вчителя: маючи гарний голос і музикальний слух, на початку грудня 1741 року вступив до Глухівської школи співу, звідки перейшов до Петербурзької придворної царської хорової капели; потім, у 1745-1750 роках, мандрував на Захід, з Києва через Львів і Дуклянський перевал до Угорщини, завербувавшись до «Токайської комісії

із заготівлі вин до царського двору»; після смерті керівника «Токайської комісії...» Федора Вишневського, повернувся в Україну і в січні 1751 влаштувався в нещодавно заснований колегіум у Переяславі, куди його запросив переяславський єпископ Никодим Сребницький. У колегіумі Сковорода викладав поетику за власною програмою, що ніяк не влаштовувало того ж Сребницького, і після рішучої відмови вчителя дотримуватися старих зразків, його було звільнено через «надмірні філософствування». Аж тоді, у вересні 1751 року, Сковорода відновив навчання у Києво-Могилянській академії, вступивши на богослов'я, і в 1753 р. знову покинув навчання.

Далі Сковорода учителював у маєтках козацької старшини, викладав у Переяславському та Харківському колегіумах.

У віці сорока семи років він пережив глибоку світоглядну кризу, взагалі залишив службу і обрав мандрівний спосіб життя.

Останні 25 років свого життя Григорій Сковорода провів у мандрах по Україні, поширюючи своє філософське вчення серед народу. Саме цей період був найбільш творчим у його житті.

Помер Григорій Сковорода 9 листопада (29 жовтня) 1794 року в селі Пан-Іванівка (на сьогодні Сковородинівка Золочівського району Харківської області)

Дослідники філософської спадщини Сковороди порівнюють його з давньогрецьким філософом Сократом. Український «мандрівний філософ» уособлював інтелектуальне пробудження суспільства наприкінці XVIII ст. Про значний авторитет творчості Сковороди серед населення України свідчать слова М. Костомарова у статті «Слово про Сковороду» (1861 р.): «Мало можна назвати таких народних особистостей, яким був Сковорода і яких би так пам'ятав і шанував народ. Від Острогозька у Воронежській губернії та до Києва у багатьох будинках висять його портрети. Кожен письменник-малоросіянин знає про нього. Ім'я його відоме багатьом з неписьменних людей. Його життя стало предметом оповідань та анекдотів. (...) Мандрівні сліпці виконують його пісні. На храмовому святі, на торговлиці нерідко навколо групи цих рапсодів можна зустріти натовп народу, який зі сльозами розчулення слухає *Всякому городу нрав і права*».

За традицією нашого журналу відзначати ювілейні роковини славетних українців відкриваємо рубрику **«2022 – рік Григорія Сковороди»** з нагоди 300-річчя від народження відомого українського філософа, гуманіста-просвітителя, байкаря, поета й педагога. Запрошуємо усіх бажаючих науковців, дослідників і цінителів творчості «українського Сократа» приєднатися до нашої ушанувальної акції.

Володимир АНТОФІЙЧУК

РІЗДВЯНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ВАСИЛЯ БАРКИ

Василь Барка (1908 – 2003) належить до тих письменників, які з волі політичних обставин вимушено покинули Україну, але й там, на чужині, творили задля неї, твердо вірячи, що сонце політичної і духовної свободи неодмінно зійде на рідній землі. Його, автора поліфонічного звучання, який продуктивно працював одночасно як поет, прозаїк, есеїст, критик, науковець, перекладач, називають одним з найвизначніших українських письменників і мислителів ХХ ст. І це цілком справедливо. Так само як і те, що без його велетенського і надзвичайно оригінального творчого доробку, який налічує понад двадцять томів, неможливо уявити українську літературу. «Василь Барка, – наголошує академік Микола Жулинський, – жив Україною, творив для України і не гасив надії на своє духовне повернення в Україну. Бо знав, що Україна духовно просвітлиться – чорні дні тоталітаризму будуть переборені світлом християнської любові, і він, поет і мислитель, цю віру в пробудження національного духу, гордості й величчя вселяв у кожне слово, пророко наповнюючи його містичним передчуттям неминучого воскресіння України»¹.

Василь Барка за свій довгий вік пережив кілька випадків, коли якась невидима сила у дивовижний спосіб рятувала його від, здавалось би, неминучої смерті. Цієї силою, за його ж переконанням, був сам Господь, який беріг його для тих справ, яким він присвятив своє життя і творчість. Приймавши сан білого чернецтва, він засобами художнього слова пропагував Божі істини, силою імені Господнього вселяв своєму народові віру у прихід світла правди та історичної справедливості.

Василь Барка – письменник особливого складу художнього мислення. Його творчість потужно відлунює численні інтерпретації ідей християнського віровчення та унікальні трактування змісту біблійно-філософських книг. Виняткова психологічна глибина персонажів Старого й Нового заповітів, різнобічність їхніх поведінкових характеристик та етичних доміант, завуальованих численними недовомками і замовчуваннями в канонічних текстах, зумовили оригінальні й багатопланові художні версії, вибудували своєрідну філософсько-теоцентричну концепцію, перейняту уболіннями за долю сучасної

людини та майбутнє усієї світової спільноти. У цьому її можна порівняти хіба що із філософською системою Григорія Сковороди та поезією Тараса Шевченка.

У центрі філософсько-релігійних інтерпретацій Василя Барки – постать Ісуса Христа, прихід, земне життя і діяльність якого становлять найбільшу трагічну таємницю і зміст духовного прозріння людства. Очевидно, нема такого українського поета, творчість якого в різний спосіб не порушувала би теми, пов'язаної із життям та діянням Сина Божого. «Ні одне велике серце митця в світі не залилося сліпим до Спасителя»², – зауважував Василь Барка, чим, за моїми спостереженнями, продемонстрував власні творчі позиції та релігійні переконання як біблійний письменник і глибоко віруюча людина. Святе Письмо він сприймав як найдовершеніший мистецький твір і взірць найвищої Істини.

Пришестя Месії-Спасителя у світ людський Василь Барка пояснював виявом незбагненної Божої любові до закостенілого у гріхах людства, котре потребувало порятунку ціною великої жертви. «Із божественної любові, – пояснював він, – стався прихід Ісуса Христа в світ: Його Різдво, а також – Його Розп'яття і смерть на хресті в жахливій агонії, і Його Воскресіння – все для порятунку душ людських»³, адже наука Христова заснована на любові й милосерді до всіх, у тому числі й до заблуканих грішників.

У своїх різдвяних інтерпретаціях Василь Барка майстерно оперував логічно побудованою системою аргументів і незаперечних фактів. При цьому захоплення викликає дивовижна начитаність цього любомудра, його досконале знання світової філософії, історії релігії і культури, біблійно-християнських та апокрифічних джерел. Скептикам, які заявляли, що любов до людини – не нове у християнстві, бо й Будда цього навчав, він радив уважно прочитати послання апостола Павла і докладно порівняти його з повчаннями Гаутама Сіддгарти.

Історія знає немало людей, які намагалися довести, що вони прийшли від Бога, як, наприклад, Будда, Магомет, Конфуцій та ін., але не мали на це відповідних доказів. А Ісусів прихід не став несподіванкою. У багатьох книгах Старого Заповіту в понад чотириста п'ятдесяти докладних пророцтвах відкривається Божий намір зійти до людей в образі

¹ Жулинський М. Нація. Культура. Література: Національно-культурні міфи та ідейно-естетичні пошуки української літератури. К.: Наук. думка, 2010. С. 431.

² Барка В. Вершник неба: Есе. Львів: Свічадо, 1998. С. 6.

³ Там само, с. 12.

Бога-Сина. Як спостеріг Василь Барка, «за дві тисячі років наперед сповіщено, що Він має з'явитися серед нащадків Авраама. За сімсот років сповіщено, що місцем народження буде Вифлеєм і Мати буде Пречиста Діва, і називатимуть Його – Еммануїл, себто «З нами Бог», що царі зі Сходу принесуть золото, ладан, смірну, і відбудеться втеча в Єгипет і потім повернення в Назарет. За п'ятсот років сповіщено, що ім'я буде Ісус або Спаситель. Сповіщено, якою смертю замучать Його: будуть криваві рани на руках і ногах; сперечаючись через одіж Його, кидатимуть жеребок, і померлому кісток не перебиватимуть, як іншим. Що в час смертних страждань до уст Його подадуть оцет і жовч. Що після смерті Він на третій день воскресне і буде вознесений на небо»⁴. І ще один, безсумнівно, найважливіший аргумент наводить Василь Барка щодо дискусії про природу Христа та сутність його діяння: «Він (Ісус Христос. – В. А.) воскресив мертвих і володів силами грози, моря і всіма стихіями і багатствами свого твору. Жоден реформатор і мудрець не міг піднятися до неосяжної тайни народження земної людини «звиш»: другого, духовного народження її – через хрещення Святим Духом. Це хрещення міг дати і дав тільки Той, Хто прийшов від «вишніх», від неба – до земних. Ще більша тайна, божественна, страшна, невідома до Христа і неможлива до Його приходу: Тайна Причащення нас – кров'ю і тілом Спасителя»⁵.

В осмисленні різдвяних подій, як і загалом біблійних, Василь Барка виступав з позицій не лише аналітика-теолога, а й поета-мислителя. У вірші «Різдвяна ніч» (1943) він спирається на канонічні свідчення про народження Сина Божого, але водночас у зміст твору вводить нові мотиви, засновані на реаліях біблійної історії та спроектовані на дійсність середини ХХ ст.

Про народження Ісуса сповіщають лише євангелісти Матвій і Лука. Лаконізм і неоднозначність цих розповідей спричинили появу великої кількості історичної, богословської та філософської літератури, автори якої прагнули доповнити розповідь Матвія про волхвів, які прийшли привітати новонародженого (2: 1 – 12), і свідчення Луки про Діву Марію, яка у Вифлеємі народила сина і поклала його сповитого в ясла (2: 6 – 7). Матвій вказує інше місце народження: волхви «увійшли до хати й побачили дитячко з Марією, матір'ю його» (2: 11).

Розбіжність у свідченнях євангелістів завдала чимало проблем історикам, богословам, письменникам і художникам у визначенні місця народження

Сандро Боттічеллі. Поклоніння волхвів. 1475 р.

Ісуса Христа. Здається, першим цю колізію розв'язав Юстин Мученик. У своєму «Діалозі з Трифоном» (II ст.) він, покликаючись на пророцтва Ісаї та Протоєвангеліє Якова, довів, що Ісус народився в печері, яка в негоду і холодні ночі служила притулком для пастухів і худоби. Там же знаходилися і ясла – годівниця для тварин, про яку згадує євангеліст Лука. За археологічними даними, до такої печери, висіченої прямо в скалі, прибудовували ще й дім. Очевидно, саме ці особливості архітектурної споруди враховував Василь Барка, коли розпочинав свій вірш «Різдвяна ніч», уміщений у збірці «Апостоли» (1946), такими рядками: «У невідомім домі наодинці/ сиділи тесля з жінкою (чужинці/ в своїм краю, серед злорік)... Народин ждали»⁶. Крім того, поет міг спиратися і на традиції італійського живопису епохи Відродження, відповідно до яких над входом до печери зображували навіс – своєрідний вид імпровізованої будівлі (див., наприклад: картина Сандро Боттічеллі «Поклоніння волхвів», 1475 р.).

Змістову домінуючу вірша «Різдвяна ніч» складають переживання матері Божого Сина. Марія то радіє народженню дитини, то тривожиться його долею, бо знає, що Ісуса «за щось замучать при Пилаті хитрющому». Наростання тривоги Богородиці спричинює і лихий намір Ірода. Згадка про лютого царя посилює психологічну напругу твору і водночас раптовою зміною оповідного центру актуалізує євангельський контекст вірша, заключні рядки якого набувають форми молитви: «О, Господи! <...> нині / маляток сохрани на Україні»⁷.

(Продовження на 6 с.)

⁴ Там само, с. 83 – 84.

⁵ Там само, с. 85.

⁶ Барка В. Апостоли. Авгсбург, 1946. С. 45.

⁷ Там само, с. 47.

РІЗДВЯНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ВАСИЛЯ БАРКИ

(Продовження з 5 с.)

Завершальний фрагмент твору Василя Барки цікавий ще й своєрідним поєднанням двох євангельських сюжетів, які стосуються побиття немовлят у Вифлеємі (Матвій, 2: 18) та поклоніння волхвів (Матвій, 2: 1 – 12). Така поетична комбінація дозволила авторові надати трактуванню сюжетів першоджерела українського забарвлення. Волхви у вірші «Різдвяна ніч» – «дядьки з вишневыми ціпками», що, побачивши провісні сни, «мимо Рами», місця плачу і ридань за вбитими Іродом дітьми, «пройшли з дарами» і Божому Синові «низький оддали поклон».

Треба відзначити, що тема поклоніння волхвів зумовила активні тлумачення ще в ранньохристиянських авторів та древніх істориків. Насамперед ішлося про хронологію подій євангельської історії, точний час приходу волхвів чи, як їх ще називали, мудреців, магів, царів, астрологів, та їхнього етнічного походження тощо.

У євангеліста Матвія розповідь про поклоніння волхвів іде одразу за оповіданням про народження Христа. Але якщо сталося саме так, то не залишається часу для подій, описаних євангелістом Лукою, зокрема всього того, що відбулося у храмі на сороковий день після народження Божого Дитяти. Тому, очевидно, розповіді всіх чотирьох євангелістів слід сприймати як такі, що взаємодоповнюють одні інших.

Деякі ранньохристиянські автори (Юстин Мученик, Іоанн Златоуст та ін.) стверджували, що поклоніння волхвів відбулося одразу ж після народження Ісуса Христа. А інші (наприклад, Євсевій Памфіл) вважали, що поклоніння волхвів сталося приблизно на другому році життя Ісуса.

Детальні свідчення про волхвів подав Геродот, який називав їх магами і вихідцями із племен мідян. Євангеліст Матвій повідомляє, що волхви прийшли зі Сходу, Юстин Мученик, Єпіфаній, Тертуліан вважали, що вони прибули із Аравії, Іоанн Златоуст і Василій Великий – із Персії, Августин – із Халдеї. Пізніше усталася думка, що волхви прибули з різних країн. У «Золотій легенді» Якова Ворагінського (XIII ст.) сказано, що батьківщиною волхвів були Персія, Аравія та Ефіопія.

Євангельські оповіді не вказують кількості волхвів, але називають їхні дари – золото, ладан і смирну. На цій підставі зроблено висновок, що й волхвів

було троє. До IX ст. утвердилися навіть їхні імена: Мельхіор (старший), Бальтазар (середущий) і Каспар (молодший). Згодом була утверджена й символіка дарів: ладан – визнання божественності Христа; золото – знак поваги до Царства Христового; смирна (миро), що використовувалася при бальзамуванні, – пророцтво смерті Христа. Отже, ладан – дар Богові, золото – Цареві, смирна – Людині.

У псалмі 71 (вірші 10 – 11) містяться згадки про волхвів як про царів: «Царі фарсійські з островів дари піднесуть, царі Аравії і Сави дари принесуть. І вклоняться йому всі царі землі, і всі народи будуть служити йому». Це повідомлення значно вплинуло на формування традиції називати волхвів царями.

У збірці релігійно-філософських есеїв «Вершник неба» (1965) Василь Барка знову звернувся до теми поклоніння волхвів, але вже з іншою метою – показати концептуальне значення цієї події в усьому контексті християнської ідеології. Очевидно, він ретельно проштудіював історію проблеми і на цій основі виробив власну позицію щодо дискусійних питань. Так, волхвів він безапеляційно називає східними царями, які принесли дари новонародженому дитяті як «найвищому зверхникові», бо вони, «ніби піддані і визнавці, ставши на коліна, вшанували свого Спасителя в перший день Його земного життя, попереду від апостолів і послідовників. Могутні і мудрі царі були приведені зіркою з таємничого Сходу; в цьому – глибока символічність, якої сьогодні не можна до кінця збагнути»⁸.

Образ трьох царів, що стали навколішки перед новонародженим Божим Сином, Василь Барка трактував як глибокий смисл світового значення, адже земні владики виявили волю своїх народів перед небесним державцем, творцем видимого і невидимого світу. Оригінально витлумачив він і символіку царських дарів: «Золото, понад його матеріальну вартість, вказує на чистоту світла, себто стихію, в якій живе Бог. Ладан у пахощах своїх є символом молитовного піднесення віруючого до Бога. Миро (як олія) символізує милість Господню: через хрещення»⁹.

Різдвяні інтерпретації Василя Барки – то прямі ознаки релігійного світогляду духовного наставника, письменника-мислителя, який у тривалих роздумах відкривав таємниці гармонійного зв'язку людини з її Творцем, невтомно провадячи свій народ до пізнання світла Божих Істин.

⁸ Барка В. Вершник неба: Есе. Львів: Свічадо, 1998. С. 32.

⁹ Там само, с. 36.

Іван Ребошанка

Маловідомі в Румунії сторінки української фольклористики

1. Рідномовні аєди* І

Під час моїх майже ціложиттєвих польових обстежень (проведених згідно з науковими планами факультету, з нагоди головування в комісії бакалавреату та різних шкільних інспекцій, випадково/принагідних, а то й зовсім випадкових) у майже всіх українських поселеннях Південної Буковини, Мараморощини, Банату й Добруджі, мені випала можливість зустрічати багато звичайних виконавців народних пісень та розповідачів казок, яких дослідники (включно й румунські) зачисляють до по-комерційному названої категорії «споживачів фольклору», але, на моє щастя, зустрічав і чимало дуже хороших зберігачів і поширювачів прадавніх цінностей, а то й творців у традиційному стилі новотворів, яких метафорично можна б назвати нашими аєдами. Про них зберігаю світлу пам'ять і якщо не оприлюдню їхні постаті, то для нащадків наш етнічний імідж навіки залишиться неповним, без його визначальної складової – прадавньої усної культури.

Одним з наших аєдів, фактично, першим моїм фольклорним інформатором, був недалекий сусід моїх батьків, відомий серед громади як *Дід Нірон* (справжнє ім'я – Штефан Слусарюк), якого я добре спізнав уже з раннього дитинства. Він організував *стину* (з рум. *stână*, – здобуття громадою доходу від овець) *на ряди*: кількість здоєного господарем молока від власних овець у день *міри* він позначав зарубами на власній палиці, і тому чи іншому господареві випадало по черзі пасти всю отару по кілька днів, доїти вівці й самому виготовляти *бриндзю*. Однієї неділі настала черга мого батька, який послав мене, малого, пасти отару, яку я напас до обіду, загнав у кошару, а сам побіг на толоку, де хлопці ганяли босака новопоявленого у той час *шкіряного м'яча*, який навіть своїм запахом під'юджував до гри! У ненаситній грі я випадково запримітив, що сонце хилиться до заходу,

а вівці ... ще у кошарі! Біжу, відкриваю ворота, а вівці, наче зрушене гірською річкою каміння, біжать польовою дорогою, обмеженою з обох боків стінами кукурудзяних нив, і при першій же стерні, порослій отавою конюшини, навалистим гуртом повертають туди, наче вода, що розвалила греблю, й аж задихаються смачною пашею. Невдовзі зауважую й радію, що вівці так скоро напаслися, виглядаючи, як надуті мішки. На моє щастя, Дід Нірон, спускаючись возом у царину, і, побачивши таку картину, кричить не своїм голосом: «Шо ти наробив!? Вівці повдувалися, зараз потріскають!» Виганяє вівці зі стерні, гонить

Іван Ребошанка зі студентами на польових дослідженнях
(Фото Ярослави Колотило)

їх додому і, разом зі своїм уже немолодим сином, почергово вставляють кожній вівці у рот жеребець (палку), щоб із шлунку виходило повітря, і рвучко кидають у великий став, що був недалеко нижче його хати, щоб тиск води видавлював повітря через роззявлений овечий писок. Досягши половини своєї справи й побачивши, що нічого з вівцями не трапляється, починають наді мною «розряджатися»: «О, ці вівці зараз усі потріскають, а тато на твоїх плечах буде ремінь вікроювати!». Нічого з вівцями, ані зі мною не трапилося. Я ще пас вівці й іншими разами, так що Дід Нірон добре спізнав мою поведінку.

(Продовження на 8 с.)

Аєд (з грецького *aoidos* – співець) – древньогрецький співець народних пісень, закріплених традицією чи імпровізованих, акомпанованих струнними інструментами (ліра, кифара і ін.), які подорожували чи були на постійній службі у царів до VII-VI віку нашої ери, пізніше на зміну аєдам прийшли *рапсоди*.

Маловідомі в Румунії сторінки української фольклористики

(Продовження з 7 с.)

А коли, упізнаючи мій голос при колядуванні з дитячим «напарником» під його вікном, не давав нам тільки горіхів та яблук, а навіть запрошував до хати, що уважалося великою пошаною, і його дружина угощала нас різними хатніми солодощами.

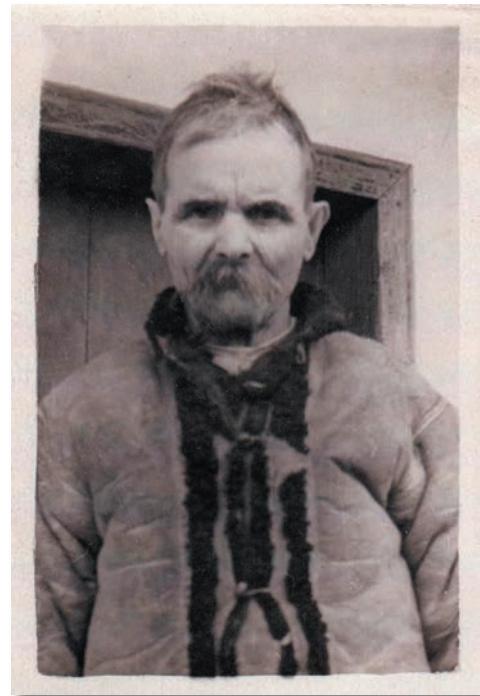
Роки минули, я поступив до ліцею і, зрозуміло, вже не ходив колядувати.

Далі поступив на факультет, і на 4-му курсі (тоді навчання було 5-річним) почав збирати матеріали для дипломної роботи – побутово-історико-культурної монографії рідного села. Вдома, на зимових канікулах, дізнався, що внучці Діда Нірона будуть шити *шлюбний вінок* (у материковому побуті – це *дівчечечір*). Прихопив зошит й олівець (тоді про магнітофон ні не говорилося), вступив вечором у повну хату і, прямуючи до вигідного для спостережень покуття, минаю попри присутнього Діда Нірона, шанобливо вітаю, а він відповідає: «Я тебе давно не видів, дес уже мав стати двірником» (= мер села) (для нього, у 1959-му році 79-річного, який не знав вищі щаблі суспільного становлення людини, стати двірником було найвищим досягненням).

Ритуал *шиття вінка*, зауважую я, проходить у спрощеному розгортанні у порівнянні з материковим традиційним дівчечечором, якого дослідники (Ф. Колесса, Хр. Ящуржинський, П. Лафарг, Ф. Волков й інші) порівнювали з античною драмою, в якій діяли два хори: дівочий, який своїми піснями намагався не відпустити наречену зі свого дівочого стану, і жіночий хор, який своїми піснями пробував переманити наречену у свій, жіночий стан. При шитті вінка онуці Діда Нірона подібного пісенного «двобою» не було. Дівчат при цьому моменті, здається, не було, а співали тільки жінки, деякі пісні яких мали магічно-напрошуючий майбутню заміжню пару зачин «На калиноньці дві ягондонці», після якого слідували різноматематичні пісні, яких я не міг повністю записати, а тільки пунктиром відзначав їхні тематичні ядра (пізніше, при польових обстеженнях, уже при появі магнітофона, мені вдалося повністю зареєструвати, далі – переписати й видати). Жінки співали про те, як у суботу напередодні неділі (= момент, в який шився вінок) дівчина благає маму найняти косарів, щоб «скосили барвінок», але «...косарики косили,/ Та не докосили,–/ Вони мені, молоденькій,/ На вінчик лишили». Від імені нареченої жінки співали: «Моя

мамка в торзі була,/ Нічо міні не купила,–/ Лиш купила голку, йголку/ Та ниточку шовку, шовку,/ На віночок на головку». Далі від імені нареченої жінки запрошували маму, тата і всю родину, щоб усі «жили-памнітали», що вона усім була «на фалу – дитина», зберегла свою цноту, що в традиційному селі було найвищою поведінковою цінністю. Збережений вінок-цноту від імені нареченої жінки погоджувалися продати «у коршміні» (= місце відбування деяких весільних дій) ні «за червоні,/ Та й ні за золоті,–/ Лиш за шесті, за здоров'ї».

Семантично подібних своєю тематикою кількох пісень ще пролунало, але жіночий репертуар «вечерпався».

Дід Нірон

Спів пробує продовжити немолодий син Діда Нірона, але йому якось не вдається. Дід Нірон злута пихнув з люльки й «відпалив» синові: «Ти єк не вмієш співати, то заткайси!», і почав він співати. Його пісні були явним продовженням і доповненням жіночого репертуару, але не тільки пісненими темами, а й валентностями образної художньої експресивності: «Та упала зіезда з неба/ Та й розсипалася,/ А дівчина ї здоймила/ Та й затикалася»; мама нареченої питає її, куди вона ходила, що її «головонька так зацвила?», «Я ходила, моя мамко, – відповідає наречена,–/ У вишній [епітет мав бути *вишневий*] сад,/ Та й на мою головочку/ Цвіт упав» [це – надвичайно цікава

символічна кумуляція/транссимволізація: Арнольд Ван Геннеп толкує перехід дівчиною ритуального порога від дівочого до жіночого стану як її обрядову смерть (широко зображену в колядках мотивом *дівчина спить*, і її пробуджують колядники чи милий)], відзначену в дохристиянській Рікведі обсіпанням померлого (-лих) цвітом дерев, що «заблукало» в румунську колядку: господар із господинею *сплять*, а на них сиплеться згори яблуневий цвіт (рум. *flori de măr, flori dalbe de măr*) + колядники пробуджують їх («*Sculați, gazde, nu dormiți, / Că nu-i vremea de dormit, ci casa s-o-mprobobiți*»). У пісні Діда Нірона мотив *спання* замінено іншим транссимволічним фактом, більш поетичним – *ходінням у сад*, де ритуальне спання-смерть передано тим же рікведівським мотивом – *обсіпання нареченої цвітом*. Інший приклад, на цей раз, християнської й народної кумуляції та пристосування до обрядової функції побажаного дівчині щасливого виходу заміж є пісня Діда Нірона про те, як дівчина «у неділю пораненько [= день весілля, переходу ритуального порога з дівочого у жіночий стан] по черзі благає маму і тата врятувати її «з моря, яке си розіграло» (біблійний тематично-структурний прообраз див. у притчі про врятування Ісусом Христом потопаючого в морі Святого Петра), але вони відмовляють, бо не їх «воля/ Ретувати (її) з моря», а тільки жених врятовує її, бо «Молодого, донько, воля,/ Най ретує тебе з моря», тобто врятування дівчини-нареченої молодим/женихом виражається їхнє одруження.

Виконання Дідом Ніроном подібних пісень попросту не переставало. Він співав їх із великим душевним задоволенням і, здавалося мені, ладен був би співати цілу ніч. Але всі обрядові детальні дії шиття вінка закінчилися, надійшло чимало молоді, вечір вже давно була готова, отож Дід Нірон належно сприйняв цей момент і ...перестав співати.

На моїх літніх канікулах, запримітивши, як він, наче Тарас Бульба, з люлькою в устах, їде на пашу в луг верхи на коні, перед яким корова повагом ступає, вигинаючись то на один бік, то на інший, вибиваючи такт ходу прив'язаним на шиї дзвоником – дзінь-дзелень, іду по його сліду, і в лузі, як то кажуть, «пробую ловити зайця возом», що він знає багато гарних пісень, і всі «дуже файні». Дід Нірон, наче «клонує», викинуто мною «принаду», починає приспівувати уривочки пісень чеських, угорських та німецьких, але з найбільшою охотою співає в українізованій вимові польську пісню Мазерука Домбровського «*Jeszcze Polska nie zginęła*», яка

після 1797 р. стала національним гімном Польщі і вплинула на постання відповідних змістом пісень словаків, чехів, лужицьких сербів, хорватів та українців («Ще не вмерла Україна», 1863). З детальних інформацій Вікіпедії дізнаємось, що в деяких варіантах пісня виконувалась як військовий *Марш Польщі* з приспівом «*Marsz, marsz*», що певним способом нагадує виконаний Дідом Ніроном варіант. Один із його елементів, як строфічну будову та другий двовірш першої строфи Вікіпедія не вказує. Польський оригінальний текст гімну звучить так:

Jeszcze Polska nie zginęła,
Kiedy my żyjemy.
Co nam obca przemoc wzięła,
Szablą odbierzemy.

А виконаний в українізованій вимові варіант Дідом Ніроном – це марш, а, по-друге, другий двовірш строфи ніде у Вікіпедії не згаданий. Правдоподібно, цей варіант постав в усному побутуванні, у солдатському середовищі, не позбавленому гумористичного «соусу»:

Єще Польска не згінєла, раз, два, три,
Поки ми жієм, раз, два, три, –
Єще вудка не скваснєла, раз, два, три,
Поки ми ї п'єм, раз два, три.

Дід Нірон, наче австрійський вояка, «машірує» по галявині, захоплено сам собі приспівує.

Після закінчення «естрадної вистави» пробую скористатися добрим настроєм «виконавця» і наполягаю на те, що оскільки його пісні дуже гарні, я хотів би їх записати. Але не встигаю уточнити, що мені більш цікаві пісні, співані ним на дівич-вечорі, як Дід Нірон раптом хмурніє і зовсім категорично мені відмовляє, може, через виконання в лузі «іноземних пісень»: «Шо!? Ти хочіш, аби мене, старого, водили зв'язаного туди, куди я молодим ходив!?»

На превеликий жаль, «співпраця» із Дідом Ніроном так закінчилася. Подався він згодом у небесне засвіття разом зі своїми неоціненними піснями.

Дід Нірон помер давно, потім і його син, а як дізнався я тепер, уже й дідовий онук – неживий. Дідовим онукам та правнукам дані рядки, може, сколихнуть приємну згадку про їхнього славного діда-прадіда Нірона.

(Далі буде)

Іван КІДЕЩУК

ДРАМА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, РОЗ'ЯТРЕНА ГНІВОМ І БОЛЕМ ЧЕРЕЗ СКОРБОТНУ ДОЛЮ ЗЕМЛЯКІВ

(Продовження з № 330)

2. Царська несправедливість на Україні породжує скаргу Тараса Шевченка перед Богом і світом

Неволя – найбільше нещастя, яке може трапитися в долі людини, тому що воля і доля є двома невід'ємними частинами її сутності: перша дозволяє виконувати свій поклик небесний, розвивати свої таланти вихованням, працею власними зусиллями та любов'ю до Бога, рідної землі та мови, свого ближнього і народу, стати корисним і милосердним до убогих, хворих та поневічених у суспільстві, щоб всюди лишати лише добрі сліди та жити в гармонії з природою. Неволя закриває людині всі життєві шляхи й нищить її, не даючи можливості здійснити свої мрії на землі, бо неправдиві негідники вважають волю людини товаром. Тому елегія «Ой гляну я подивлюся» (Перша половина 1848 р., Орська кріпость) звертає увагу на духовно-етичну шкалу при житті й ціну волі, коли в молодості – обірваний цвіт, тоді хоч на «старість» залишити невольника «помолитися Богу», вернутися додому, на Україну, одпочити й зрадіти зустрічі зі своїми людьми й рідними місцями, надіями, але, на жаль, неможливо невольнику, як і всьому народу малоросів мати людське право на світле майбутнє:

Як же його у неволі
Жити без надії?
Навчіть мене, люде добрі,
А то одурію.

Друзі Шевченка (брати Лазаревські, В. Рєпніна і навіть сам О. Бутаков) врешті добились, щоб молодого невольника взяли членом наукової експедиції на Косарал. І так поетові-художнику вдалося створити низку малярських і літературних творів, з-між яких: «Царі», «Марина», «Сотник», «Сичі» й багато інших цінних світлих шедеврів, які й зараз дивують сонячною атмосферою, хоч праця на палубі та малювання в каюті Бутакова, і таємне писання ночами віршів виснажували... Неволя і усвідомлення того, що світ запроданий москалям, непокоїв його ще дитиною, непокоїв і потім, коли на палубі корабля в Косаралі почув матроса-земляка, який сповідався рідним словом з тугою про розбиту його долю як сіроми-сироти («Ну що б здавалося слова...», друга половина 1848 р., Косарал).

Пісня-сповідь матроса пригадала поетові сцени, які він бачив ще малим сиротою, і потім, знаючи ціну волі, він журиться:

Що сам єси тепер москаль,
Що серце порване, побите
І що хороше, дороге
Було в йому, то розлилося...

Шевченко певний, що воля-неволя і доля-недоля переплітаються та йдуть пліч-о-пліч, але він не може не скаржитись перед Господом на царів та їхніх сатрапів, безбожників, що топчуть Божу волю і витісняють невинних людей у гірку соціально-кріпосницьку неволю, а солдатчина при москалях не тільки зав'язувала світ молодій людині, як доказує ламенто матроса, але й розбивала будь-які надії на сімейне життя, бо в народі солдатчина породила гіркий символ неволі, що, на жаль, зберігається і досі. («Мов за подушне оступили»).

Гіркий спогад з раннього дитинства малює образ нещасливої пари з-між малороської молоді, яким світ зав'язаний недолею-неволею назавжди, а таких бідолах з убогих сімей було безліч.

Неволю/кріпаччину Шевченко вважає нищівною для свого народу, бо після того, як він отримав волю, навчався в Академії мистецтв, видав «Кобзар», йому пощастило вернутися у 1843 р., і свої враження він описав у потрясаючому поетичному творі «І виріс я на чужині» (друга половина 1848 р., Косарал):

...Аж страх погано
У тім хорошому селі,
Чорніше чорної землі
Блукають люди, повсихали
Сади зелені. Погнили
Біленькі хати повалились,
Стави бур'яном поросли,
Село неначе погоріло,
Неначе люде подуріли,
Німі на панщину ідуть
І діточок своїх ведуть!..
(...)

Погано дуже, страх погано!
В оцій пустині пропадать.
А ще поганше на Україні
Дивитись, плакати – і мовчати!

Якими ж відмінними були ці враження від колишніх картин славної доби Гетьманщини, що справді

раєм виглядали, де села й природа буяли в зелені й красі, там жив веселий і щасливий люд на чолі з козацтвом, що плекав світлу надію незалежності, але потрапив у гірку неволю кріпаччини Єкатери́ни II через ненаситність братів-християн та своїх же запорозців. Так, по всій Україні – жах, створений «лукавими», що «людей у ярма запрягли»:

Гинуть! Гинуть!

У ярмах лицарські сини,
А препогані пани
Жидам, братам своїм хорошим,
Остатні продають штани...

Колись «хороше» село – «чорніше чорної землі». Плач охоплює поета над чорною долею спустошеного рідного краю і народу, плач і скарга до Бога та світу зростає, як протест-ламент.

3. Недоля й неволя – результат пекельного гніту земних владик

Образ жахливого пекла при житті, створеного лукавими панами на землі, постає у вірші-протесті «Якби ви знали, паничі» (перша половина 1850 р.), написаному в Оренбурзі, де оброблялися результати Косаральської експедиції, відрізняється від пекла італійця Данте Аліґ'єрі, як і від пекла у Верґілія та Котляревського, авторів «Енеїди», бо у їх творах пекло потойбічне, а Шевченкове пекло – на землі:

Якби ви знали, паничі,
Де люде плачуть живучи,
То ви б елегій не творили
Та марне Бога б не хвалили,
На наші сльози сміючись.
За що, не знаю, називають
Хатину в гаї тихим раєм.
Я в хаті мучився колись,
Мої там сльози пролились,
Найперші сльози; я не знаю,
Чи єсть у Бога люте зло!
Що б у тій хаті не жило?
А хату раєм називають!

Шевченко критикує панських трубадурів, що творять фальшиві елегії про рай в Україні, який існує, можливо, тільки для панів-гнобителів народу, бо вірний своїм землякам поет категорично вказує на соціальне безправство й убивчий гніт фальшивих і ненаситних християн, що розвели пекло на землі, уярмивши убогих, невинних людей:

У тій хатині, у раю,
Я бачив пекло... Там неволя,
Робота тяжкая, ніколи
І помолитись не дають.
(...)
Мені аж страшно, як згадаю
Оту хатину край села!

Такії, Боже наш, діла
Ми творимо у нашім раї
На праведній Твоїй землі!
Ми в раї пекло розвели,
А в Тебе другого благаєм...

Теми волі-неволі й долі-недолі у Шевченка є провідною в усьому «Кобзарі», і ці лінгволексеми визначають не тільки світ поезії українського генія, але й світ життя його земляків і всього людства, і це, як зауважував Є. Сверстюк, у ключі Св. Єванґелія. Тому даремно й після двох століть від народження поета, любов до українського Кобзаря – поезії та людини – не гасне; він ототожнюється зі своїм рідним краєм – Україною, – тому український народ сприймає його як найкращого свого сина, чистоту серця і душі якого підтверджують рядки з вірша «Чи то недоля та неволя» (перша половина 1850 р., Оренбург), яким висвітлюється, що воля і доля належать Господові, бо тільки Господь винагороджує людину світлом, правдою і любов'ю, щоб вона жила на землі на волі щасливою, але люди своїм безглуздим беззаконням цього не допускають:

Чи то недоля та неволя,
Чи то літа ті, летячи,
Розбили душу? Чи ніколи
Й не жив я з нею, живучи
З людьми в паскуді, опаскудив
І душу чистую?... А люде!
(Звичайне, люде, сміючись)
Зовуть її і молодію,
І непорочною, святою,
І ще якоюсь... Вороги!!
І люті! люті! ви ж украли,
В багно погане заховали
Алмаз мій чистий, дорогий,
Мою колись святую душу!
Та й смієтесь. Нехристияне!

Гнів і біль кривдять душу до розпачу, бо неправда, темрява та злоба стали інструментами терору і страху, а жорстоких землевласників поет визначає з обуренням як опаскуджених людей, що «розбили душу в паскуді», опаскудили «душу чисту» поета, і, хоч фальшиві, збитошні недолідки називають її «молодою/ Непорочною, святою/ І ще якоюсь...Вороги!/ Люті! Люті!», які затоптали «В багно погане// Алмаз мій чистий, дорогий/ Мою колись святую душу!» ...одним словом – «Нехристияни!», тобто душогуби, бо гріх називати їх інакше, коли на землі вони катують пекельними муками невинний закріпачений народ. З цієї нагоди добре нагадати ламентацию Данте з його «Божественної комедії» («Пекло», пісня 5), де Франческа скаржиться на обмеження щастя-радості людини:

(Продовження на 12 с.)

ДРАМА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, РОЗ'ЯТРЕНА ГНІВОМ І БОЛЕМ ЧЕРЕЗ СКОРБОТНУ ДОЛЮ ЗЕМЛЯКІВ

(Продовження з 11 с.)

«Немає більшого страждання, / Як щастя дні у горі споминать» (образ, можливо, знайомий Шевченкові з перекладів «Божественної комедії»), Шевченко дискредитує поведінку царських службовців гнівною народною мовою, звинувачує в тому, що вони опаскудили його чисту, як «алмаз», душу, знявши зі «святого неба», і розбили її, ніби «Бога боячись», об той «тяжкий камінь», що безбожники положили «посеред шляху...», за те, що не поважав їхню науку й писав «погані вірші», які не подобались земному владиці – насміхається з немилосердною іронією поет, – попереджуючи своїх каторжників і неправедних поневолювачів, що уярмили своїх земляків у тяжкі кріпосницькі кайдани, яких Господь розіб'є об «тяжкий камінь» неволі й заплатить їм руїною за поневолення народів та невинних людей, і заплатять вони, як «вавілонська дочка», що сіяла злобу, неволю і руїни, бо настане той час, коли за волю праведні, потерпілі народи розіб'ють їхніх дітей об той «холодний камінь», що відкриє людям духовну мудрість, світло віри Христової, правди й любові, як свідчить Псалом 137(136) Давида про Божу кару, якою платитимуть іудеї за 70-річне поневолення:

8. «О дочко вавілонська, руїнице! /

Щасливий, хто тобі відплатить те,

що ти нам зробила.

9. Щасливий, хто вхопивши дітей твоїх,

розіб'є об скелю.

Скарга поета в ім'я свого власного «я», як вірного захисника свого народу, ототожнюється в цілому зі скаргою на неволю та мученицьку каторгу його земляків через ярмо, закинуте безбожниками на вільний та убогий народ, і з гіркотою признається невольник слова правди й любові, що й він грішить, спотикаючись через злобу до сильних власників, сатрапів царизму:

Дивуетесь, що спотикаюсь,

Що вас і долю проклинаю.

І плачу тяжко, і, як ви...

Душі убогої цураюсь,

Свої грішної душі !

Невольник і мученик Тарас Шевченко взяв на себе спокутування гріхів, готовий прославляти своїми думами Бога, волю, правду і любов та скривджений народ, бо слова його «прилітають», «стеляться на папері» і повертаються:

Плачучи, сміючись,

Мов ті діти. І радують

Одинокую душу

Убогую. Любо мені.

Любо мені з ними,

Мов батькові багатому

З дітками малими.

І радий я, і веселий,

І Бога благаю,

Щоб не приспав моїх діток

В далекому краю.

Нехай летять додомоньку

Легенькі діти

Та розкажуть, як то тяжко

Було їм на світі.

(«Не для людей, тієї слави», Косарал, 1848)

Треба уточнити, що останні два вірші про не-долю, не-волю і не-славу, щоб явно назвати антонімами не-людей, або не-долюдків, не-християн, що розвели пекло на землі, були написані в той самий період, до Великодня, коли поет терпів обшуки після останнього доносу, в результаті якого перед самим Великodem його арештовують і висиляють під найстрогішим наглядом на півострів Мангизшак, де він пробуде сім років.

Але ніхто і ніяка сила не могли зламати його безкраю любов до України і своїх земляків, як свідчив відданий поет в програмній елегії третього «Кобзаря», поезії світла, Божої волі й долі, правди й любові до народу, «Неначе степом чумаки» (Косарал, 1849 р.), де стверджує, що всупереч волі своїх «добродіїв»: «А я й байду же. Книжечки / Мережаю та начиняю / Таки віршами. Розважаю / Дурную голову свою, / Та кайдани собі кую / (Як ці добродії дознають). / Та вже ж нехай хоч розіпнуть, / А я без вірші не улежу. / Уже два года промережав / І третій в добрий час почну». Тому й залишається, можливо, єдиним прикладом незламної Давидової «скелі», віри в євангельську науку, на якій зріс його «Кобзар» – монументальна книжка скривджених його земляків, які ждали й, на жаль, ще ждуть і сьогодні таки волі й кращої долі, ждуть, коли запанують і в Україні принципи Святого Письма.

Не помилявся відомий український шевченкознавець Юрій (Джордж) Грабович, недавній кандидат на шевченківську премію, коли залишив нам оцей стислий і незабутній портрет Шевченка: Він – «співець і пророк, що передавав голос свого народу, він духовний батько відродження української нації».

Цікаво пригадати, що французький публіцист Еміль Дюран писав у 1876 році: «Тарас Шевченко був для малоросів їхнім Данте. Але чи досягне він на Заході коли-небудь такої слави, як Данте?» Надіємось.

(Далі буде)

ОГОЛОШЕННЯ • ОГОЛОШЕННЯ • ОГОЛОШЕННЯ

**ФЕСТИВАЛЬ-КОНКУРС МИСТЕЦТВ
«ЮНІ УКРАЇНСЬКІ ТАЛАНТИ РУМУНІЇ»**

Союз українців Румунії організовує VI-ий випуск Фестивалю-конкурсу «Юні українські таланти Румунії»

**МЕТА ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ
ФЕСТИВАЛЮ-КОНКУРСУ:**

Відродження, збереження і розвиток української культури в Румунії.

Виявлення юних талантів, встановлення творчих контактів між учасниками, обмін досвідом.

Створення умов для підтримки та розвитку дитячої та юнацької творчості.

ВІКОВІ КАТЕГОРІЇ:

I категорія – 6-9 років / 0-4 класи;

II категорія – 10-13 років / 5-8 класи;

III категорія – 14-17 років / 9-12 класи;

IV категорія – 18-30 років / студенти та українська молодь Румунії.

НОМІНАЦІЇ:

Література:

1. поезія (2-4 поезії);

2. коротка проза (2-4 сторінки);

3. есе (2-4 сторінки).

Тексти на конкурс подаються на аркушах формату A4, надруковані шрифтом Times New Roman розміром 14 пунктів з міжрядковим інтервалом 1,5 пункти. Розмір віршованого тексту повинен бути не більше однієї сторінки.

Живопис:

1. Класичний живопис: пейзаж, портрет, натюрморт, акварельний живопис, жанрова картина, езотерика, естетика ню (оголена натура), анімалістика, архітектурний живопис (2-4 роботи).

2. Експериментальний живопис: пейзаж, портрет, натюрморт, акварельний живопис, жанрова картина, езотерика, естетика ню (оголена натура), анімалістика, архітектурний живопис (2-4 роботи).

3. Графіка (2-4 роботи). Всі роботи повинні мати етикетку-опис: прізвище, ім'я автора (співавтор); назва твору; техніка створення; розмір (висота x ширина); дата створення.

Вокальне мистецтво

1. Солісти, дуети: естрадний вокал; народний вокал; академічний вокал; джазовий вокал.

2. Інструментальна музика: скрипка, віолончель, баян, акордеон, гітара, фортепіано, духові інструменти.

3. Оригінальне мистецтво: художнє читання, естрадні мініатюри і т. ін.

Перевага віддається майстрам української літератури (проза, поезія, уривки з вистав).

Для участі записи подаються на цифрових носіях (USB флеш-накопичувачі, CD-диски), чи висилаються в електронному форматі. Цифрові носії повинні містити тільки 2 конкурсних треки, обов'язково української пісні чи інструментальної музики.

Просимо всіх бажаючих взяти участь у конкурсі надсилати оригінали чи копії робіт з поміткою «Pentru concurs» до 15 червня 2022 р. на адресу:

**Uniunea Ucrainenilor din România,
str. Radu Popescu, nr. 15,
Sector 1, București;**

а також і в електронному форматі на адресу:
comisia.cultura@uur.ro

НАГОРОДЖЕННЯ:

Перші, другі, треті місця та відзнаки будуть нагороджені грамотами та грошовими преміями.

Усі учасники отримають грамоту за участь у фестивалі та 3 книги, видані Союзом українців Румунії.

Конкурсні твори оцінює журі (письменники, художники, артисти, діячі культури і мистецтв) за 10-бальною шкалою, на основі результатів голосування журі складається рейтинг і розподіляються місця в кожній номінації, а також по вікових категоріях.

Остаточний склад журі затверджується Комісією з питань культури Союзу українців Румунії за 10 днів до початку Фестивалю-конкурсу.

Рішення журі оформляються у вигляді протоколу, є остаточними і оскарженню не підлягають.

Переможці конкурсу беруть участь у гала-концерті.

Питання з проведення фестивалю-конкурсу надсилайте на адресу **comisia.cultura@uur.ro**

Телефон оргкомітету **0751 109 169.**

Контактна особа – **Михайло Трайста.**

Віктор ГРИГОРЧУК

Історичні румунсько-українські інтерференції в просторі між Дністром і Карпатами протягом століть

Вістря еміграції українців ще до Святослава було спрямоване взагалі на Дунай. Простори, на території між Дністром та Карпатами, починаючи з V ст. заселяли племена антів. Згідно з археологічними матеріалами, слов'янські поселення й могильники VI-VII ст. відомі на території всього Дністрово-Дунайського межиріччя. Крім слов'янського, тут було й інше населення: печеніги, тюрки, половці, що змішувалось із нащадками уличів, тиверців і дулібів і, зрештою, поступово асимілювалось ними. Відрізані від України-Русі, слов'янські жителі мусили самі захищатися від кочовиків. Поступово в Дністрово-Дунайському межиріччі в IX-X ст. почала формуватися українська вольниця: берладники – ранній прообраз козацьких січей. Спроби київських князів Кия, ще більше Святослава, а пізніше Володимира Мономаха закріпитися на Дунаї і розширити аж сюди державну територію Київської Русі, не завжди були результативними. У зв'язку з цим академік П.Толочка стверджував, що «Дністрово-Дунайське Пониззя було тією територією, яка, з огляду на суперництво сильних держав, так і не стала складовою частиною жодної з них, але більший вплив на неї здійснювала все-таки Русь»¹. У XII-XIV ст. Дністрово-Дунайське межиріччя і територія Молдови входили до складу Галицько-Волинської держави. Чим же займалося, як жило населення земель у гирлах Дунаю і Дністра, які називають галицьким Запоріжжям? Напівпромисловий-напіввійськовий люд Берладі займався торгівлею, сільським господарством, промислами, зокрема, рибальством, а також ремеслами. На жителів Подунав'я часто нападали кочовики, тому, тримаючись однією рукою за плуг, весло чи ковальський молот, берладники змушені були другою тримати шаблю. У документах тих часів згадувалися такі торгово-промислові центри, як Берладь – столиця землі, яка містилася на річці Берладі, притоці Серету, Малий Галич (нині м. Галац), Текуч, Черн, Аський торг (нині м. Ясси), Романів торг, Сучава, Серет, Кілія, Пересічен, Білгород та ін. Вони про-

вадили жваву торгівлю із багатьма країнами й землями Європи. У Галицькому Пониззі сходилися торгові шляхи із Візантії, Чехії, Угорщини, а також багатьох земель Київської Русі. Відома грамота князя Івана Ростиславовича Берладника від 1134 р., яка надавала права безмитної торгівлі іноземним купцям по всій Берладі, що є свідченням її важливого торговельного значення². Грамота Івана Ростиславовича незаперечно засвідчує, що 1134 р. він був берладським князем, причому князував тут довго. Він утік з Галича на галицьке «Запоріжжя», знайшов із берладниками спільну мову та зажив тут авторитету.

Після татарської навали 1241 р. вплив Галича на Пониззя зменшився. Воно було захоплено румунським етнічним масивом, на відміну від східного Запоріжжя, яке стало українським. Поступово румунські поселенці з Волощини й Семигороду поселилися в Південній Молдові. У XVI ст. Литовська держава дозволила волоському населенню Правобережжя поселитися на лівий берег Дністра. Але й далі на Лівобережжі Придністров'я українське селянство складало більшу частину його населення³.

Далі пропонуємо розглянути деякі з найважливіших історичних особистостей (українців та румунів), які мали відношення до нашої теми, а в наступних статтях розберемо деякі історичні події, які відбувалися протягом століть в згаданому просторі.

1. Князі Копіатовичі-Курцевичі (Koryatowicz-Kurcewicz) походять від Копіата, п'ятого сина Гедиміна, у святому хрещенні Михайла Гедиміновича, князя Новогрудського до Волковиського, що мав чотирьох синів: Олександра, Костянтина, Юрія та Федора, які допомогли своєму дядькові, Великому Князю Литовському Ольгерду, та отримали від нього на спадок і підручництво землю Подільську, звідки вони повністю вигнали татар, що поселилися там, і побудували кілька фортець, у тому числі Кам'янець-Подільський. Другий із чотирьох братів, князь Костянтин Коріатович, безстрашний воїн, чо-

1. Толочко П.П. *Історичні портрети*. – К., 1990. – С.192-193.

2. Там само. – С. 195-196.

3. Боєчко В. *Придністровський конфлікт* // Голос України. – 1992. – 24 квітня.

ловік міцного духу і старанний син церкви, виявив блискучий і безсмертний доказ відданості до православної віри. Король Польський Казимир, не маючи дітей і поважаючи його, пропонував Костянтину бути своїм наступником на престолі королівства Польського, але з неодмінною умовою прийняття римсько-католицького віросповідання. Доблесний князь Костянтин Коріатович відповідав, що ніколи не продасть царства небесного за царство земне! Його брат, князь Юрій Коріатович, був деякий час господарем Валаським та Молдавським.

Між 1369 та 1391 рр. тут правив спочатку литовський князь Юрій Коріатович, згаданий у російських літописах та у кількох документах XV-XVI ст. як воєвода, а потім Костя Коріатович, згаданий у поминальній книжці Бістрицького монастиря 1408 р. як воєвода та в документі Масарії з Кафи 1386 р. під ім'ям Костянтин як «dominus», що в перекладі з латини дорівнює титулу «господар».

Юрій вважається найстаршим сином князя Коріата Гедиміновича. Народився близько 1328 року, був одним із переговорників про перемир'я у 1355 та 1366 роках під час війн за Галицько-Волинські землі. У нагороду за свої зусилля він отримав у володіння Хелм у 1366 році. Також брав участь у битві на Синіх Водах проти Золотої Орди.

Руїни княжого замку в Сучаві

Його столицею було місто Смотрич, у 1374 р. збудував місто-фортецю Кам'янець (разом із братом Олександром – Покровську замкову церкву), надавши йому магдебурзьке право. Був одружений із донькою Лацка Молдовського, внучкою першого молдовського господаря Богдана I.

У 1374 році, наприкінці правління Лацку, Юрій Коріатович намагався взяти під контроль Молдавію.

4 липня 1374 року він видав прокламацію в Берладі, в якій оголосив, що він є фактичним правителем Молдови. Збудував столицю в Сучаві. Там же був княжий замок Юрія Коріатовича та заснована одночасно з ним церква Св. Юрія (Георгія). Однак Юрію не вдалося заручитися підтримкою молдавських бояр, які отруїли його в 1375 році. Здається, він помер у Васлуї, а похований у Берладі. У 1575 р. там ще була його могила, подальше жодних досліджень не проводилося.

У *Молдовському літописі* Юрій Коріатович вказаний як засновник грецької православної Митрополії у місті Сучаві з юрисдикцією в Охриді; до того часу молдовська церква була залежною від Галицької митрополії (до 1371 р. єпископства). Також перший молдовський митрополит був з Охриду. Пізніше, у 1400 р., у Молдові виник конфлікт, коли Константинополь надіслав свого митрополита та взяв Молдовську митрополію під свою юрисдикцію.

Молдовські літописці називають Юрія Коріатовича – Юга, у грамоті він себе називає – Юг Коріатович. Літописці згадують Юга Коріатовича ще раз як правителя Молдови у 1400 р. – перед правлінням Олександра I Доброго.

У 1377 р. Ю. Коріатович згаданий істориками під час його перебування в Польщі як Валаський воєвода. У 1377 р. польський король надав волоському воєводі Югу володіння на території Польщі.

Чи був Юрій Коріатович Югою Безногим?

Більшість дослідників вважає, що Юрій Коріатович і Молдовський господар Юг Безногий — це одна і та сама особа, однак це не так. Версія спростовується також тим, що дружина Юга Анастасія, за припущенням Я. Тенговського, була з роду Коріатовичів. Французька Вікіпедія ототожнює Юга і Юрія, українська, російська, польська, румунська відзначають, що це різні історичні постаті.

(Далі буде)

Джерела:

1. М. Траф'як. *Українська еміграція і колонізаційний рух у княжу добу: східний контекст* // Вісник ТДТУ. – 1996. – №1. – С. 6-13.
2. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%AE%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
3. разом.укр http://xn--80aopph.xn--j1amh/index.php/%D0%AE%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНІСТИКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXXIII)

Літературознавство. 28. Дослідницькі напрямки.

23. Пропагування в Румунії оригінальної українськомовної прози.

11. Ступені й жанрові аспекти її становлення
та стильової диверсифікації

(Продовження з № 330)

До «чистих прозаїків» українськомовної літератури в Румунії, поряд з представленим у даній рубриці «Нашого голосу» (№ 330, 2021 р.) Василем Климом, який почав з поезії, але скоро перейшов до малої прози та роману, належить **Корнелій Реґуш**, який культивував тільки малу прозу (шкіци, новели та оповідання) і вніс у цей вид рідномовної творчості помітну долю її стильової диверсифікації.

Корнелій Реґуш – уродженець (12 лютого 1940 р. – 25 жовтня 2002 р.) селянської сім'ї села Іпотешти (по-місцевому – Льопотешти) Сучавського повіту, закінчив семирічну школу рідного села, українське відділення Сучавського румунського ліцею ім. Штефана Великого та українське відділення (1958-1963) Філологічного факультету Бухарестського університету. Згідно із тодішнім законом, його (й дружину Аспазію Сесерман) було призначено викладати українську мову в семирічці села Дерманешти Сучавського повіту, де він недовго попрацював, бо на основі конкурсу його (й дружину) було прийнято на роботу в Славістичний сектор Бухарестського інституту лінгвістики ім. Александра Росетті та Йорґу Йордана Румунської Академії, де уже віддавна працював Іван Робчук, солідно займаючись вивченням говірок українських поселень Румунії, чергові польові обстеження та записи на магнітофонних стрічках, здійснені ним та іншими співробітниками Слов'янського сектору Інституту лінгвістики К. Реґушем, Г. Болоканом та В. Нестореску, увійшли до *Фонограмного архіву слов'янських говорів Румунії*, а наукові осмислювання зібраних матеріалів були по чергову друковані в щорічних числах «Обріїв», у серії його статей під загальним заголовком «Вивчення українських говірок в Румунії» (фонетичні, морфологічні та синтаксичні особливості), в румуномовних та українськомовних його збірниках статей («Raporturile româno-ucrainene», 1966, «Siste-

mul fonologic al graiul ucrainean din Măriștea», 1971, «Здобутки української діалектології в Румунії» та багато інших), у фундаментальній співпраці, здійсненій разом із професором Бухарестського і Торонтського університетів Миколою Павлюком «Українські говори Румунії» (рец. Іван Ребошапка: «Капітальна праця в історії наукового дослідження українських говорів Румунії» // «Наш голос», № 115, 2004 р., с. 6-7).

Наслідуючи приклад Івана Робчука, Корнелій Реґуш сприйняв специфіку діалектологічної інститутської праці, надрукував ряд румунськомовних статей, як

«Influența limbii române asupra graiurilor ucrainene din R. S. România» («Вплив румунської мови в українських говорах С. Р. Румунії»), 1971, «Graiul ucrainean din Ipotești – Suceava» («Український говір сучавського села Іпотешти», 1969, «Flexiunea nominală în graiul huțul din Valea Sucevei» («Номінативна флексія гуцульського говору Сучавської долини», 1972, «Prepozițiile în graiurile bucovinene și huțule din nordul Moldovei» («Прийменники у буковинських та гуцульських говорах північної Молдови»), у співпраці з Аспазією Сесерман-Реґуш.

На основі праці за участю студентів-четвертокурсників Ірини Петрецької, Мар'яни Ґріжак, Віоріки Маґас та Павла Романюка я уклав ґлосарій/словник українського марамороського села Верхня Рівна «Glosar dialectal ucrainean din comuna Rona de Sus (Maramureș)», який, будучи виданий 1975 р. типографією Бухарестського університету (Tipografia Universității din București, 1975), увійшов у румунський та європейський науковий обіг. Наслідуючи, правдоподібно, мою ініціативу, згодом словники рідних поселень надрукували в «Обріїх»: Іван Робчук – словник сучавського села Марицея («Обрії», 1984), Віргілій Ріцько – словник добруджанського села Чукурова («Обрії», 1985) та Корнелій Реґуш у співпраці з Аспазією Сесерман-Реґуш – словник сучавського села Іпотешти («Обрії», 1987, 1988, 1989 pp.).

Під науковим керівництвом завідуючого Славистичним сектором Інституту лінгвістики Георг'є Болоканом Корнелій Реґуш здійснив і захистив дисертацію про південнобуковинські українські говірки Румунії (1976), здобувши наукове звання доктора філологічних наук. Отож, перед ним, так би мовити, вистелилася сподівана наукова дорога. Але не відомо мені, що саме спонукало Реґуша покинути Інститут лінгвістики й повністю перейти до СУР, в якому він зайняв у певний час посаду генерального секретаря Союзу, деякий час був редактором керованого Михайлом Михайлюком сурівського часопису «Український вісник» і позаштатним/асоційованим викладачем української мови на українському відділенні Сучавського університету ім. Штефана Великого.

Літературний дебют Корнелія Реґуша стався за студентських років (1958-1963) у газеті «Новий вік». Перший вимір специфіки його першого художнього «обличчя» зразково наявний в оповіданні «Межа», надрукованому в альманасі «Серпень» (1964), який, поряд з колективною збіркою поезій «Ліричні струни» (1968), ретельні наші літературознавці вважають першим ступенем засвідчення в історії рідномовної літератури її досягнень та потенцій подальшого розвитку. У своїй передмові до упорядкованого ним двотомника малої прози «Просвіт» (2009) Микола Корсюк оправдано відзначає, що при сьогоднішньому новому, ретроспективному прочитанні надрукованих у «Серпні» (1964) літтворів та в «Ліричних струнах» (1968) наявні два аспекти: 1) твори «з погляду сучасності чи нових методів дослідження не (витримують) критичного розгляду», і «в даному випадку вони (твори) (цікавлять) історію літератури»; 2) «завдяки новому прочитанню чи потрактуванню (...) у зовсім несподіваних естетичних ракурсах (...) набувають якісно нових художніх значень» (...), і «поодинокими прикладами (засвідчують) намагання бути справжнім художнім відкриттям, а не ілюстрацією» суспільно-історичних та ідеологічних змін, добавлю я.

Наскільки мені відомо, жоден з цих двох аспектів досі не був узятий до уваги літературознавцями. Як видно з надрукованих особливо в «Серпні» (в «Ліричних струнах» справи трохи інші) літтворах, вони (літтвори) по-різному конкретизують другий їх аспект – ілюстративний, і значно у меншій мірі художній, в деяких з-поміж них – навіть слабкий чи непомітний. Причини цьому щонайменше дві: 1) недостатність мистецького досвіду і 2) намагання письменників (переважно початківців) ілюструвати *бажано* художнім стилем суспільно-історичні переміни. Показовим у цьому сенсі є сама назва журналу – «Серпень» (23 серпня після визволення з-під фашистського гніту 1944 року стало національним святом Румунії), а молодих творців, присутніх у журналі, названо у

«Вступному слові» Євгена Мигайчука «поколінням 23 Серпня», (...), які «висвітлюють хвилюючі проблеми сучасності. Соціалістичний реалізм, на основі якого створені твори, дозволив правдиво і з марксистсько-ленінською принциповістю зображати життя нашого народу сьогодні, показувати ті зміни, що відбулися у свідомості людей, і які сприяють нашому рухові вперед до сяючих висот комунізму». Точному, сьогоднішньому ретельному несхибному ретроспективному оціненню крізь призму положень соцреалізму достоїнств надрукованих у «Серпні» літтворів посприяє сучасний погляд про *соціалістичний реалізм* (інформацію див. у Вікіпедії: Навчальні матеріали онлайн. Стабільну версію поняття про соцреалізм було перевірено 9 вересня 2019 року), який в Україні (і в СРСР) був офіційно закріплений на 1-му Всесоюзному з'їзді письменників (1934 р.), на якому Максим Горький назвав соцреалізм «новою формою» художнього зображення дійсності. Фундаментом теорії соцреалізму була стаття В. І. Леніна «Партійна організація і партійна література». Автором терміна соцреалізм був Сталін. Відома його вимога, що письменники повинні бути «інженерами людських душ». Отож, соцреалізм виник за сталінсько-горьківським проєктом і мав політичний зміст, його серцевиною була комуністична партійність: письменник був зобов'язаний показувати життя «в революційному розвитку», тобто не таким, яким воно є, а таким, яким має бути. Дане визначення позбавлене естетичного змісту. В СРСР соцреалізм проіснував до розпаду Радянського Союзу (1991 р.).

Після другої світової війни у всіх комуністичних країнах-сателітах Радянського Союзу, включно і в Румунії, соціалістичний реалізм, за радянським зразком, став примусовим у творчостях: літературній, художній та музичній і, далеко від того, щоб бути по-справжньому «реалістичним», представляв зображення життя в ідеологічній перспективі, безпідставно перетворюючи його (зображення) в уявну утопію. Символічний дебют соціалістичного реалізму в румунській художній літературі стався в 1949 році появою роману Міхаїла Садов'яну «Мітря Кокор», а до 1956 року було знищено давню систему цінностей та інституцій, і поставлено наголос на реалізації/здійсненні людини «нового типу», згідно із радянськими ознаками/характеристиками (детальну інформацію див. в остаточній редакції сторінки у Вікіпедії від 30 липня 2021 року – Realismul socialist în România). У 1950 р. було засновано Школу художньої й критичної літератури ім. Міхая Емінеску (Școala de Literatură și Critică Literară «Mihai Eminescu») з метою формування нової генерації письменників Румунської Народної Республіки (Republica Populară Română).

(Продовження на 18 с.)

УКРАЇНІСТИКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXXIII)

(Продовження з 17 с.)

У надрукованому матеріалі в журналі «Viața Românească» («Румунське життя», № 3, 1951 р.) тодішній голова Спілки румунських письменників Міхай Бенюк подав визначення реаліст-соціалістичного письменника, який «повинен бути філософом-знавцем найвищих ідей часу (...), шлях до яких відкрили Маркс, Енгельс, Ленін і Сталін (...), й активістом на службі відповідних ідей» (scriitorul «trebuie să fie un filozof cunoscător al celor mai înalte idei ale timpului (...), spre care au deschis drum Marx, Engels, Lenin și Stalin (...), un activist în slujba respectivelor idei»). Перший зразок румунського твору типу соціалістичного реалізму, надто звеличуваний/вихвалюваний при його появі 1949 р. (і чимраз менше, а згодом повністю замовчуваний), був опортуністичний і нікудишній кризь призму сьогодення роман титана класичної румунської літератури Міхаїла Садов'яну «Мітря Кокор», герой якого, бувший слуга поміщика Cristea Trei Nasuri (Крістя Триніс), сирота із села Malu Surpat (Обвалений берег), який, попавши в полон під час антирадянської війни, ідеологічно просвітився і, прибувши додому, засновує колективне господарство, уособлюючи своєю дією рекламовану тоді класову боротьбу і появу людини «нового типу». У той час «новими» іменувалися публікації (укр. «Новий вік», рум. «Veac nou», німецьк. «Hoer Ber» й ін.), письменники, суголосно із закликами/спонуканнями Міхая Бенюка та інших зображали постакий *новий* спосіб життя (наприклад, Іваном Федьком у збірці «По новому шляху»), а виконавці народних пісень пристосовували свій спів до *нової* ідеологічної орієнтації. Зразковий, навіть кумедний буй такий випадок, який стався по дорозі в одне із придунайських сіл на фольклорне обстеження. Професор Міхай Поп запропонував групі студентів і його асистентам зупинитися в містечку Зімнічеле, щоб покуштувати дуже смачної нуги (halvița), яку виготовляє тамтешній арумун (македонський румун). Поки відбулося куштування нуги, кілька студентів вийшли на вулицю, зустріли чорнявого леутара (народного співця) із скрипкою під пахвою, який, піддохочений одержаною пляшкою пива, експромтом виконав присвячену воєводі Стефану Великому баладу «Ștefăniță-vodă», кінцівка якої не прозвучала «Să trăiești, Măria ta!» («На мно-гії, воєводо, літа!»), а – «Trăiască Republica!» («Хай живе республіка!»). Студенти були розчаровані, вони знали традиційну кінцівку, й один з-поміж них запитав леутара: «De ce o încheiași așa?!» («Чому так закінчив баладу?!»). Леутар недвозначно підморгнув

і відповів: «Conașule, așa se cântă acuma» («Паничу, так співається тепер»).

У теперішньому ретроспективному огляді тодішньої творчості слід відмітити два аспекти: 1) її пропагування в пролеткультівських статтях, як «Realism – realism socialist» («Реалізм – соціалістичний реалізм») й ряд інших молодого тоді критика Ніколае Манолеску (й інших), який згодом змінив свої погляди. Теперішній ретроспективний погляд наявний, наприклад, у статтях Єуджена Герріча «Poezia unei religii politice» («Поезія політичної релігії»), «Literatura română [sub comunism]» («Румунська література під комунізмом»), у координованому Георгієм Періаном томі «Studii de literatură română recentă, vol. II: Contribuții la istoria realismului socialist», 2017» («Теперішні студії про румунську літературу, т. II: До питання про історію соціалістичного реалізму», 2017); 2) Ненаписання тоді жодної статті про «добровільне», фактично примусове сприйняття, наприклад, селянами зміни в сільському господарстві, крім усних оцінювань самих же селян, збережених ще у пам'яті деяких свідків. Мимовільно пригадується поява серед прекрасної толоки рідного села, на якій ми ганяли м'яча, *батузи* (молотарки), про що один із лежачих в холодній траві під липою односельчанин недвозначно сказав: «Хіба привезли батuzu, аби ми плювали на неї?! Ні, аби ми привикали до *нового* життя, аби молотили звезені з нашого поля снопи пшениці». Вступ у першу форму колективної обробки землі, у *Товаришію* (з рум. *Întovărășire*) (Об'єднання в товариство), яка була першою формою «добровільного» позбавлення селянина власної землі, що він болісно переживав. Якось на літніх канікулах я пішов до тата, який після вступу в Товаришію працював на бувшому його *оропі* (ниві) недалеко *за штрихою* (залізною дорогою), де він спитав мене: «Знаєш, хто розорав мій сумежок (межу)?». «Ви», – відповідаю я. «Нєк, – відповідає батько. – Сам двірник (мер села). «Розорюй сумежок, Георгію», – наказує він. «Нєк!». Він кричить на мене, а я йому: «Розорюй ти, курвинцький двірнику!» З мого серця кров капає, і хоч тільки радости, що сам не зроб'ю собі зле. Не мав він що робити, закинув важки (повід) за шию, схопив злута плуг, луснув коней батоном і розорав сумежок, бо мав такий наказ».

Тема *межі* наявна у двох надрукованих у «Серпні» оповіданнях, в яких вона висвітлена не в реальному ставленні селян до *нової* суспільної зміни, а в стилі і кризь призму соціалістичного реалізму, факти подій не відображені такими, якими вони були в дійсності, а такими, якими письменники бажали їх представити,

фальшиво переосмисленими/визначеними, із залученням ряду письменницьких «знахідок». В обох оповіданнях дії відбуваються уже після суцільної колективізації в Румунії (у 1962 р.). В оповіданні Стеліана Ґруї «На колишній межі» potrаковане питання примирення представників двох антагоністичних класів – Іллі Беґи (позитивного героя), який намагається переконати скупого Петра Кіосу (негативного героя) викопати каменюки, що відмежовували їхні ниви, тепер уже – колективні. Ґруя не вдається до психологічного аналізу поступу героїв, а вирішує класовий конфлікт між ними, так би мовити, по-селянському: після того як Ілля Беґа вдарив Петра Кіосу, назвав його «жадюкою та реакціонером», останній, очманілий від образливих слів і побоїв, механічно «перетворюється», наче потягнутий ниткою персонаж у ляльковому театрі, на позитивного героя, й Ілля Беґа відзначає цей 180-ий його поворот: «Ну, тепер ти справжній колективіст, сукин сину!» Дуже жалію зараз, що коли під час записів пісень у сучавських Балківцях появився місцевий житель із рукописним товстелезним зошитом великого формату, в якому, правдоподібно, мало б міститись якраз висвітлення реального, не соцреалістичного аспекту подій/змін у сільському господарстві, не знаю з яких причин, я не звернув належної уваги на нього.

Оповідання Корнелія Реґуша «Межа» – це теж данина соцреалізму. Своїм змістом воно рожево продовжує схематичну дію/зміст Ґруєвого оповідання, втілюючи двох антагоністичних своїми помислами протагоністів – Андрія Грицькового, який купив землю як придане своїй дочці Маріцці, але після примусового вступу в колективне господарство він болісно переживає ідею: хто ж її, бідну, візьме заміж, і розгортає руками прикриту землею межу його ниви. Представник протилежного схвального ставлення до нового способу господарювання Дмитро Столярів намагається переконати Андрія Грицькового, що тепер його дочку Марічку візьме хоч котрий парубок, бо в неї не клаптик землі, а все поле, «що він бачить», і вагання Андрія розвіюється (= «дешева» схема!), бо син Дмитра Столярового і дочка Андрія Грицькового вирішують побратися, бо вони «були бідні (...), а тепер вони однакові» (= інша соцреалістична схема). Отож, зміст оповідання, не відображуючи реальну дійсність, а ілюзорну, не має художньої цінності. Вдалими в оповіданні є діалоги, добірна мова, з використанням деяких діалектизмів. Непогано окреслені два антагоністичні персонажі, але без психологічних відзначень, за соцреалістичними схемами, наче театральні ляльки. До речі, й решта включених у «Серпень» літтворів, переважно поезій, своїми фактологічно-ідейно-образними пунктирами створюють соцреалістичну канву, складові якої

співзвучні з тодішньою румунською та українською соцреалістичними літературами (не відомо, наскільки тодішні початківці знали румунську літературу, а українську вони сприймали з підручників, за якими широко викладалася вона в школах). Юрій Павліш, наприклад, у розлогіму вірші-хроніці «Батьківщина», поряд з гейрупівським звеличуванням багатьох суспільно-історичних змін, відзначає і зникнення давніх меж («Ось, немає вже меж на полі –/ Колективно працюють селяни»). На колективізованому полі, зауважує Василь Марущак у поезії «Бараган», на безмежному, як океан, полі лунає «гуркіт тракторів». А Денис Онищук у байці «Трактор і борозняк» уособленням трактора пропагує ідею неможливого спинення борозняками «нестримного ходу історії», символізованого розорюванням сильним трактором землі (меж), що належать борознякові. Ця тема була наявна у тодішній румунській літературі, навіть в легкій/естрадній музиці («Drag îmi e bădița cu tractorul» – «Любий мені молодець з трактором») і «понауковому» висвітлена, наприклад, Сілвіаном Йосіфеску («Pe drumul înfloririi gospodăriei agricole colective» – «Дорогою розквіту колективного сільського господарства») чи Міхаєм Ґафіца у статті «Romanul luptei tractoriștilor» («Роман боротьби трактористів»). Зовсім несприйнятним, навіть гнітючим (на жаль, ніде не зафіксованим в художній літературі) це явище було для селянина, у сприйнятті якого трактор був символом неминучого зла. Пригадую, приїхав до мене в гості покійний батько і, між іншими розповідями, сумним голосом сказав: «У нас дома уже орют... трактори», наче то був неминучий кінець попереднього хорошого життя. Але люди привикали до «нового» способу життя і працювали на колективізованому полі, де ланкові в одноіменній поезії Івана Шмуляка («Ланкові») «Спритно вимикають/ Бур'яни [мимовільно зринає в пам'яті згадка про тодішнього часу роман Головка «Бур'ян»]/ Щоб зібрати врожай багатий/ Восени». Наскільки він був «багатим» видно із подвійного ставлення «ланкових» [термін запозичений з тодішньої материкової поезії] до «результатів» праці в колгосі, як називали селяни нову форму сільськогосподарського життя, я сприйняв із наочно побаченого: дожавши лан пшениці в бур'янах, жінки, замість виготовлення з колосків традиційного вінка чи «бороди», поверталися в село недвозначно усміхаючись й іронічно вимахуючи букетами... реп'яха. На противагу такому побутовому станові Оксана Мельничук у вірші «Наш час» закликала «летіти вперед (...) шляхами перемог (...) у боротьбі множити достатки» (...), на землі (створювати) рай».

(Продовження на 21 с.)

Микола КОРНИЩАН**В БОРАХ РИШНОВА**

тут де находимо надмір повно місця
та де все належить тільки власному часу
в яким миттєвості здаються довгими
за вже прожиті роки
бачимо важкі небокраї
опускаючись навіть у води обріїв
на озера що абсорбують сірість
з бездонних глибин
підземної темряви
простеляючись на ріки повні роси
та крапель дощу кристалізуючи
освітлення віддалень
у відсвіти та осліплюючі кольори

бачимо безмежність цієї теперішності
що триває більше чим пам'ять
зберігається та заманює
завжди змінними наближеннями
начебто щось чітке виростало б
в скелетах скель полірованих
блискучим зеленим
коли одягнені в чужі тіні
сильфіди покривають вирізьбленими
з жовтавої та живої глини деревами
неосяжність землі
просоченої небесними нюансами
течучи постійно
до країв баченого
та прийнятого за щось дійсне
надзвичайно точне

або може що тільки примислюємо
всі ці тераси
оздоблені травою та повзунками
які підіймаються навіть і на вежі
звідкіля видно ціле місто
піднебесся та життя інших
які вимушують нас вірити
в те що віддалені
від усього чого можна торкатись
починаємо відчужуватися
навіть і від самих себе
подібно подорожанам підіймаючись
долиною гарячого піску
нюансу меду киплячого
в золотих посудинах
змішуючи земні контури
з чимось прозорим
мов якісь спустілі дзеркала
відклеєні від скель полірованого діаманту
освітлюючи нашу дорогу
до часів надвечір'я

до них
тих котрі маючи часу для всього
вповивають нас дедалі блакитнішими поглядами
проймаючими
наче блиск рубців каменів
що змінюють власні форми та розміри
по мірі нашого просування
крізь всю цю повноту
рослин та відтінків розчинених
повітрям що затекло з невідомого
розлилось поміж тих котрі повернулися
з тих височин в яких
бачене звідсіля зелене здається синім
а виднокрай розділяє освітлення
на чим більш важкі небеса
повні ще недоторканої землі

ще бачимо що в цих людей
тіні більш важкі чим повітря
непроглядні тіні
простелені на землі
тріпочучи через
уривчасті подихи
потім підіймаючись та плинучи
побіля тих котрі
на корі дерев
вирізьблюють герби рідного міста

коріння дубів пов'язане широкими кільцями
 нотують декілька імен
 тільки ті про яких чув будь-хто
 а іноді коли усе стає остовпілим
 п'ють краплі дощу
 зі свинцевих чаш
 неначе смоктали б саму висоту

завичай плутають власний труд
 з необхідністю удосконалення
 деяких деталей
 доконечних збереженню рівноваги
 між зображенням бору теперішності
 та всього що залишиться незмінним
 навіть і в споминах
 через декілька століть
 на світлинах
 з деревами що плодоносять під сонцем полудня
 з мурами з пригорілої цегли
 підіймаючись окрай скель
 з дверима залишеними відчиненими
 саме під цими ялинами
 ще недоторканими аніким

та все ж знають усі
 що не можуть покинути ритуал
 навіть ані цими хисткими часами

коли вже не розуміється аніщо
 з втраченої теперішності
 повітря каламутиться
 та все те що видно вже не нагадує
 про щось що можна би упізнати
 мовби ми знаходилися б
 в цілком інших місцях
 де усе те що піддається баченому
 фотографоване мимохідь
 співпадає з збереженими вже змалюваннями
 існує тільки зараз
 в текстурі теперішнього світла
 спалюючи метеликів вікон
 де-не-де підвішених до гілок
 ті скла на яких віддзеркалюються
 тільки якісь зігнуті контури
 коли рубці здаються нечіткими
 а між підкореним руху та статичним повітрям
 народжується вітер потрібний птахам
 які вишивають вирізами своїх польотів
 краї небес
 осібно зараз
 в останні моменти цього часу
 коли будь-де ми не заглядалися б
 бачимо тільки захід

УКРАЇНІСТИКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXXIII)

(Продовження з 19 с.)

Не відстала від «рожевого» зображення «нового» ні народна творчість, записана, наприклад, Іваном Федьком у Верхній Рівні, один зразок якої (фактично, коломийкову строфу, – «Не годні-сме ся любити/ Бо-сме за горами») можна уважати народним, інші зразки – це «фабрикати» в народному коломийковому стилі. В одному вжито запозичене з радянських джерел слово *пілотик* («Ой, буду я в школі вчитись/ Та буду пілотик»). В іншому – зовсім ненаявне в ронянському фольклорі відзначення: «Ой ковала зазуленька/ В лузі на калині,/ Ніколи ми ще так не жили./ Як живемо нині». «Новим фольклором» дуже цікавилися тодішні ідеологічні працівники-активісти. Видавалися румунські збірники такого виду творчості, були відомими, як і в Україні, народні співці/автори таких пісень. Під час моїх польових обстежень пісень «нового» типу я не зустрічав. Зустрічав і записав багато пісень-хронік про недавні чи сучасні події, але без жодної ідеологічної «підливки».

У Румунії зараз вважається, що момент переходу від соціалістичного реалізму почав відбуватися

в 1965 році, коли появилася збірка творів Штефана Бенулеску «Iarna bărbatilor» («Зима мужчин»), в якій автор зберігає давню тематику (Друга світова війна, висвітлення постаті комуніста, колективізація), але виявляє і потяг до традиційного архаїчного всесвіту, до традицій та давніх ритуалів із дохристиянським магічним субстратом. Фактично ж соцреалізм у спадаючій формі проіснував у Румунії до грудневої революції 1989 року. До того ж року в значно меншій мірі проіснував він і в українськомовній нашій літературі, доказом чого є хоча б останнє число «Обріїв» за 1989 рік, в якому є чимало поезій, присвячених Румунській компартії та її керівникам.

Після появи у «Серпні» 1964 р. його оповідання «Межа» Корнелій Реґуш надовго «замовк» десь до 1981 року, займаючись, як було згадано раніше в даній статті, науковою працею в Інституті лінгвістики, а після переходу до СУР-у – газетярською діяльністю та викладанням української мови в Сучавському університеті ім. Штефана Великого.

(Далі буде)

Антонета КРАЙНІЧУК-КІДЕША

МИХАЙЛО ВОЛОЩУК ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ У ТВОРЧІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

(Продовження з № 330)

Ще одну тематичну групу збірки *На берегах надії* становлять поезії, присвячені пізнанню та розумінню швидкоплинності буття. Г. Сковорода сказав: «Бачиш, що світло премудрості тоді входить у душу, коли чоловік два єства пізнає: тлінне та вічне». Ознаки тлінності, безповоротності минулого знаходимо у таких рядках: «Курні дороги, / Літо горить, / М'ята сивіє, / Серце болить. / Ти не шукаєш / Втрачених літ, / Хоч добре знаєш, / Що плаче світ. / Плаче і дух мій: / Де ти, де ти? – / З смутку в розлуку / Не поверни» (*Не поверни*)²¹. Прожиті роки, але без суму, а з розумінням того, що з їх втратою прийшов досвід, згадує поет і в символічній поезії *Білі гуси*: «Палає в очах надвечір'я / І обрієм кров потекла, / Вже осінь на моє подвір'я / З-за сивих туманів прийшла. / Посипала роки скарбами / Й додала до них ще один, / Летить, білі гуси, віками / Й не сійте у душу полин»²². У вірші *Літа* майстер слова по-батьківськи запрошує минуле хоч на мить повернутися в рідний дім, бо з втраченими роками «рани всіх невдач не так болять», що підтверджує й ліричний герой: «бо тільки з вами злину в далі / Високу, мов моя печаль». Тобто поет розуміє, що втратив молодість, але не тужить, бо натомість він отримав дещо цінніше: знання й безцінний досвід. Цікавими є авторські порівняння: «І не страхайтесь сивини, – Це я в цвіту, – немов сади»; «Щедрують обрії і світ / Розлунним голосом трембіт»; «...Я вас жду, / Мов безконечність ранкову». Вони виявляють не лише особливості авторського стилю, а й сповнюють поезію особливою теплою, бо де пишні сади й ранки – там милий серцю дім і юність.

До цієї групи належать вірші про циклічність таплинність часу, такі мотиви фіксуємо зокрема в поезії *Серпень*: «Вже серпень ходить вранці по стерні, / Вже ясени понад шляхом мідніють, / Лиш в спогадах співають солов'ї, / Співають, і зітхають, і радіють. / Вже осінь поснувала гарбузи, / Як завтра, снігом просторінь заграє / І дух вогнів, мов сяйво, в наші сні / Для радості і втіхи завітає»²³. Перегукується з попереднім і вірш *Тут сонце*²⁴.

Вічність майстер слова намагається віднайти у власний своєрідний спосіб: «В душі... Отам містяться світ і далі, / В ній спокій і громи, що струни рвуть. / В ній квіти і такі, що вже зів'яли, / І ті, що лиш для вічності цвітуть» (*В душі моїй*)²⁵. Дух безсмертний, лише йому судилося торкнутися омріяної вічності, але сили слід черпати насамперед у собі, у внутрішньому багатогранному світі: «Я з сонячних променів дім збудував, / Покрив його в тиші словами, / А радістю зір, що я їх назбирав, / Посипав доріжку до брами. / ... / Огromу яскравість проткнула мій дім, / Органом земля в нім співає, / І чую, як в серці в тривожнім моїм / Безсмертя життя осяває» (*Мій дім*)²⁶. У вірші *Чому зітхаєш, дубе?* автор символічно зобразив духовне безсмертя в образі найміцнішого дерева: «Чому, як вихор раптово надходить, / Без крихти жалю віти твої рве, / В собі ти сил надійних не знаходиш, / Щоб знятися понад усе живе? / [...] / Ти не журись і не лякайся терпіння, / Якщо тебе торкнувся б лісоруб, / Над смертю ти знімись, і над корінням / Схились, воскресне з нього інший дуб»²⁷.

Для досягнення безсмертя людині обов'язково потрібні «крила», які б піднесли її дух над безглуздям буття, над усім ганебним і непотрібним, над метушнею й пересудами. В однойменній поезії ранок – «розбиває кригу непогод», а з пробудженням природи відроджується і людська душа. Так поет зображає взаємопов'язаність природи та людини: «Він неповторністю в моїх словах / Сяйнув, скоривши простір крил огребом, / І відтоді я сам, неначе птах, / Одне крило – земля, а друге – небо»²⁸. Цю ж взаємопов'язаність бачимо й у вірші *Привіт*: з приходом осені туман понад горбами принесе з собою спогади, що, неначе яничари, «ввірвуться в океан» письменницького сну. Впаде в передзимову меланхолію природа – затужить і серце поета.

Туман у творчості М. Волощука уособлює життєві труднощі, а вітер – волю та зміни: «Неси мене, вітре, неси за курган, / За ліс березовий мене понеси, / Не бійся, як стріне в дорозі туман, – / Його своїм шалом ти вмиє рознеси... / І де ти побачиш високий

²¹ Волощук М., *На берегах надії*. Вибрані поезії / Михайло Волощук; упорядкування і передмова М. Михайлюка. – Бухарест: Видавництво RCR Editorial, 2009. – С. 32.

²² Там само. – С. 40.

²³ Там само. – С. 48.

²⁴ Там само. – С. 49.

²⁵ Там само. – С. 33.

²⁶ Там само. – С. 22.

²⁷ Там само. – С. 29.

²⁸ Там само. – С. 61.

горіх./ І матір мою у старім колушку./ Спинися над нею – зорею утіх./ А потім, де хочеш, з тобою піду» *Неси мене, вітре*²⁹. У цьому вірші ліричний герой сподівається, що саме вітер зможе здолати час і відстань та, хоч на хвилину, повернути йому матір.

Виділяємо ще одну групу поезій цієї збірки. Поет Б. Чепурко сказав, що радість полягає в самому бутті, а не в усвідомленні радості буття. Такими словами можна описати й життєве кредо М. Волощука. Радість він віднаходить у всьому, не забуваючи дякувати за дане йому життя та насолоджуватися кожною його хвилиною: «Благослови мене, молитво вічних трав./ Не дай мені твій запах оминуті./ Бо я ще змалку в серці повторював / Твої слова, щоб їх не призабути./ Тепер, як я з тобою пліч-о-пліч/ Стрічаю радість і путі тернисті./ Мені здається, що вмирає ніч/ З осіннім духом на багряннім листі.../ Тому надіюсь, що твої слова./ Як я безупинно повторюю./ Відкриють обрії нинішнього дня./ З яким повсюди радості шукаю» (*Пахощі*)³⁰.

Причин насолоджуватися життям поет не шукає, якими б довгими та затяжними не були зими, він вірить – весна обов'язково прийде. У творчості М. Волощука ранки та весни уособлюють не лише пробудження природи, а й пробудження його душі, емоцій, що омолоджують і надихають: «Не в силі дехто зрозуміти/ Мої поривання і сні./ Я хочу цим світом радіти./ П'яніти хочу од весни» (*Причина*)³¹. Описи природи відіграють у віршах цієї групи особливу роль. Вони спонукають зупинити шалену круговерть життя, роззирнутися довкола і насолодитися побаченим, адже, зрештою, все найважливіше безкоштовне, головне не пробігти повз нього, бо саме це і є життя, а не те, що нав'язане суспільством, що треба виборювати щодня. Заворожуюча, всепоглинаюча краса, що збагачує людську душу, наповнює її по вінця натхненням, зображена у вірші *Промінь*: «Зблиснуть громом обрії в імлі./ Веселкою заклечаться простори./ І на грайливому небеснім тлі/ Спахне садів цвітіння неозоре./ А потім все весняно задзвенить/ І сколихне відлунками висоти/ Лиш на одну, одну коротку мить, – І дух земний уже не побороти...»³².

Для характеристики поезій наступної групи наведемо слова М. Рильського: «Поет любить слово. Але він – не слуга слова, він – його володар».³³ М. Волощук розумів значення своєї праці, слова були його інструментом, а вірші – творінням. Саме словом він намагався змінити світ довкола на краще: «Вже час зрозуміти зозулині співи./ Вже час припинити загрозу війни.../ Навіщо темряви, як наші засіви/ Ростуть в серці радість і синь вишини./ Ці світлі бажання не гнівом підперті, / Їх славна когорта до вічності йде./ Тому моє слово, зрікаючись смерті./ Підвалини миру для людства кує» (*Слово*)³⁴.

Митець у найширшому розумінні цього терміна (поет, актор, художник і трудівник), М. Волощук зумів підкорити слово, його норавливий характер і спрямував на користь людям, сподіваючись на гідний

Михайло Волощук. Фото Віктора Григорчука

духовний врожай. Поет не чекав від оточуючих подяки, він хотів, щоб зійшли плоди – щоб збагатилися рідні серцю митця люди: «Хай білий хліб на тесанім столі/ Ваш дім щасливий запахом осяє./ Хай на краси безсмертної крилі/ Мій дух із вашим в небеса зринає»³⁵. Що найцікавіше, побажання «зринати в небеса» не обов'язково означало смерть, для автора небеса – це свого роду приста-

нище, в якому зникали б всі буденні клопоти, а серце наповнювалося б спокоєм.

Через вірші поет проголошував настанови прийдешнім поколінням, словом скеровував молодь на правильний шлях. У поезії «*Струни співу*» фіксуємо: «Бо не годиться без пісень шукати/ В морозах іскру, квітку на піску./ Щоб непохитним на землі стояти/ І мріяти про вічність палахку»³⁶; у вірші *Певність* поради вже конкретніші: щоб змогти «вічність серцем осягти», треба «будь міцним і непохитним в ділі» і «мати у душі безмір'я краси і світу в кожну передмить». Важливість праці в житті людини М. Волощук розкриває у поемі *Мій дід*: «Невтомний дід не перестав косити./ Бо хоче в праці все життя прожити.../ Велична мрія діда береже...»³⁷. Дід, що трудився все життя, зумів здолати саму смерть: «Бо суть всієї земної краси –/ Це по-трудитись і перемогти». (*Продовження на 24 с.*)

²⁹ Там само. – С. 63.

³⁰ Там само. – С. 31.

³¹ Там само. – С. 23.

³² Там само. – С. 58-59.

³³ Українські афоризми <http://aphorism.org.ua>

³⁴ Волощук М., *На берегах надії*. Вибрані поезії / Михайло Волощук; упорядкування і передмова М. Михайлюка. – Бухарест:

Видавництво RCR Editorial, 2009. – С. 18.

³⁵ Там само. – С. 64.

³⁶ Там само. – С. 70.

³⁷ Там само. – С. 36.

МИХАЙЛО ВОЛОЩУК

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ У ТВОРЧІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

(Продовження з 23 с.)

Друга збірка М. Волощука з'явилася під назвою **З руїн і попелу**. Поет прокоментував її так: «Це тому, що, по-правді сказати, я з руїн і попелу піднявся, а разом зі мною і моя поезія, яка вона є»³⁸. М. Михайлюк зазначив: «У віршах збірки «із сумом радість обнялась» у тому розумінні, що Михайло Волощук пише майже виключно про власні переживання у різних іпостасях, вважаючи вірші вислідом власного становлення як людини й поета, назва книжки виправдана, стаючи промовистою метафорою стежі життя, яку досі подолав поет»³⁹. Порівняно з попередньою збіркою, у цій автор справді більше проявляє своє особистісне Я, що підтверджують і назви поезій: *Я був, Я мріяв, То я, Ти квітка мого болю, Я біля тебе*.

«М. Волощук, насправді, не може мовчати, бо він мусить, зобов'язаний долею й часом що-небудь сказати світові. І він каже. Голос поета спокійний та врівноважений. Письмо стримане. Поет ретельно добирає слова, і кращі поезії збірки своєю чіткістю і простотою фіксують моменти емоційного життя людини, переносять її в неповторний світ найкращих почуттів. І слід підкреслити, що в поета М. Волощука бувають хвилини гарного настрою, викликані глибокими переживаннями і зворушливими картинами рідного вогнища. Збірка засвідчує: поет ніде не зрадив себе, навіть після складних і часом болючих роздумів»⁴⁰. Оті складні та болючі роздуми й породили відверті вірші, що оголюють душу поета перед читачем. Та, як не дивно, такі глибоко емоційні вірші справді напрочуд чіткі та виважені, хоча, здавалося б, мали бурю зніматися над сторінками. Майстер слова спокійно розповідає про все давно втрачене, що не збулося, чи, навпаки, здійснилося і зачепило, поранило його серце. Мабуть, так М. Волощук хотів показати, що все можна пережити, на згарищі відбувати новий дім, навчитися на помилках і знову жити, бо минуле має залишатися в минулому, а значення має тільки сьогоднішній день. «Михайло Волощук завітав у світ поезії зі світу меланхолії. У світі поезії він перемагає всі перешкоди, а їх у змозі подолати тільки велика думка і крилате слово...»⁴¹. І справді, озброєний крилатим словом поет не боїться будь-яких незгод і лікує рани, розповідаючи про них,

ділячись пережитим горем з єдиним вірним другом – читачем. Розуміємо, що не спокій проглядається у віршах М. Волощука – то довіра, яка не може не приваблювати.

Власне світобачення, життєві принципи, настанови, прожите й пережите поет висловлює майже у всіх віршах збірки. У поезії *Я був* розкривається важкість та суперечливість людської долі: щоб прожити життя, треба бути «...І сонцем, і дощем, / І глиною, і скрипкою, і цвітом. / ...Заходом і днем, / Зорею, місяцем і літом»⁴². У вірші *То я ліричний герой* перевтілюється в криницю, в якій «нуртує із джерел вода», в терпіння, в якому «сяє сонячна сльоза», в троянду, в проміння, що «дорогу стелить до добра». І єдиний, ким він не хоче стати, так це прибуду без імені та батьківщини: «Якщо ви десь побачите прибуду, / Яка негідність сіє без кінця, / Ви придивіться, бо отой прибуду / Не я»⁴³. Цікавий прийом протиставлення акумулює увагу читача на справді вартісних речах. Автор наголошує на тому, ким себе бачить і ким точно ніколи не стане. У двох віршах з антонімічними назвами проглядається еволюція поета у поглядах на життя та його сприйнятті.

Немов продовжує попередню поезію твір *Хочуть знати*, в якому з допомогою питань уявних співбесідників («Чи шанував я хліб і сіль / І відвертав од світу біль, / Чи рани піснею гоїв / І лицемірів не терпів? / Запитують, як виріс я, / Чи не зрікався мозоля, / Чи все, що родить на землі, / Лишав я людям, чи собі? / Запитують – а чи зерно / Я доглядав, аби зійшло, / А не було як теплих днів, / Своім я серцем чи зігрів? / ... / Людей грудьми чи боронив, / Заради цього тільки жив? / ... / Запитують чи рідний дім / Підбілюю пером своїм, / І як на нім старезний дах / Не розпорошився у прах?»⁴⁴ поет розкриває все, що він вважає найважливішим у житті, все, заради чого варто йти в новий день, що треба привносити в майбуття: «Питають: правда, а чи лжа, / Що любить світ моя душа? / Відповідаю знов та знов: / Віддати все за світ готов...»⁴⁵. Не цурається М. Волощук і власних страхів, невпевненості, питання співбесідників розкривають найпотемніше нутро особистості автора: «Чи думав про смертельний глас / Тоді, як ранок в крові гас»; «Чи знав в собі долати ніч / Іти з терпінням пліч-о-пліч?»⁴⁶.

Щоб пройти нелегким шляхом життя з гідністю і честю, обов'язково треба на щось спиратися, у щось вірити. Вірш «У храм цей – молитву моєї краси...»

³⁸ Волощук М., *На берегах надії*. Вибрані поезії / Михайло Волощук; упорядкування і передмова М. Михайлюка. – Бухарест: Видавництво RCR Editorial, 2009. – С. 9.

³⁹ Там само. – С. 10.

⁴⁰ Там само. – С. 114.

⁴¹ Там само. – С. 113.

⁴² Там само. – С. 73.

⁴³ Там само. – С. 81.

⁴⁴ Там само. – С. 83.

⁴⁵ Там само. – С. 84.

⁴⁶ Там само. – С. 83.

розкриває один з орієнтирів митця в печерах самопізнання: «О, земле, ти вічність даруєш мені» в дорозі назустріч «життєвій перемозі»⁴⁷. Дещо іншу підтримку шукає поет у творі *Вогні*, у якому вони уособлюють всі потаємні бажання ліричного героя, його прагнення, або ж здійснені вчинки. Тому він просить їх горіти лише там, куди він ще прагне дійти, і освітлювати те, чого досяг у житті, щоб воно сповнилося світлом, щоб було чисте й натхнення: «Єдиного бажаю, аби ви там горіли./ Де сили, мов потоки, мої вже зашуміли./ Де мої мрії світлі кружляють летом птиці/ І де нуртують води незчерпної криниці»⁴⁸. У подібному річищі витриманий вірш *Хмари*. До чорних хмар, що «мчать, немов розгублені, без чабана, отари» прирівнюється печаль ліричного героя. І, як і в попередніх поезіях, плінність людського життя співставляється зі змінами пір року. Автор наголошує на важливості «внутрішнього стержня», що надихатиме та підтримуватиме в нелегкі часи: «Моє минуло літо, ось вже осінь/ Сплітає павутиння обіч скронь./ Але з душі не зникла світла просинь – Вона надій моїх і дум вікно»⁴⁹.

Життєву філософію, принципи буття М. Волощук розкриває у вірші *На берегах надії*: «На берегах надії

я живу./ Де смерті ніж мене не досягає./ Збираю там слова – живу росу./ Хто це не знав, нехай віднині знає./ До цих високих, світлих берегів/ Нікому не дійти з фальшивими думками./ А з правдою у мислях і душі./ Із чистим серцем, чистими руками»⁵⁰. Мрії, сподівання та мету кожного прожитого дня автор зображає в поезії *Я мріяв*: «Я мріяв гнів втопити в млі/ І усміх радісний вітати./ І на оновленій землі/ Усім лиш мирне сонце дати/ ... Я мріяв мовити садам./ Аби й зимою розцвітали/ І в їх пахучий, пишний храм/ Закохані дорогу знали./ Я мріяв матері літа/ Від плину часу вборонити./ Щоби зосталась молода/ І перестала би журитись./ Не все, що мріяв, я зробив./ Але стараюсь доробити./ Бо усвідомив до кінця./ Що варто так на світі жити...»⁵¹. Сповідь поета виходить за оповідну грань, слова набувають пророчого значення, стають заповітом для майбутніх поколінь.

Особливо поширені у віршах цієї збірки особистісні характеристики митця: «Похожий я на скрипку і цимбали./ Пісенний дух снаги мені додав. / Ніякі бурі струни не порвали./ Якими Бог мене обдарував»⁵².

(Далі буде)

⁴⁷ Там само. – С. 100.

⁴⁸ Там само. – С. 93.

⁴⁹ Там само. – С. 94.

⁵⁰ Там само. – С. 74.

⁵¹ Там само. – С. 76.

⁵² Там само. – С. 89.

Христинині очі

Слова Михайла ВОЛОЩУКА

Музика Юрія КЕРИ

Помірно

1. В Хри- сти- ни пре-крас-ні є о- чі, як зо- рі без-меж-них не- бес,

По- діб- ні до дня і до но- чі, до всіх ві- ко- віч- них чу- дес.

По- діб- ні до дня і до но- чі, до всіх ві- ко- віч- них чу- дес.

2. Вона ними сіє проміння,
Щоб краще для серця були,
В них квітне любов і сумління,
Вони для людей зацвіли.

4. Вони розвівають морози,
Віддаляють зими важкі,
Вони перетворюють грози,
В безхмарні і в сонячні дні.

6. Вони є, як раннє світання,
Якого чекає земля,
Як дівчина свого кохання,
Як чайка в степу джерела.

3. Хто бачить їх в пахощах ночі,
Чи в саяві ранкового дня,
Той більш не забуде ті очі,
Їх чар пронесе все життя.

5. Бо там, де вони яскравіють,
Де промені їхні цвітуть,
Там ніжність вони світлу сіють,
І кожному радість дають.

7. Сьогодні вони в Негостині
Цвітуть для потіхи в красі.
Цей дар Господь дав Христині,
Щоб ними раділи ми всі.

Віргілій РІЦЬКО

Біла троянда

У північній Добруджі стоять на варті старі Мачінські гори. Час і суворість природи вкусили з їх величі. У підніжжі цих гір простягаються поля, які змінилися завдяки людському втручання, не завжди благодійному. Весною тут розсипається справжня мозаїка кольорів. Родюча й гостинна земля дала притулок людям, які обробляють її.

Чесність і гуманність цих людей визнана. Густота поселень дає можливість мешканцям цього краю знайти собі приятелів, друзів і навіть пару для подружнього життя у сусідніх сіл. Між селами відстані невеликі, їх сполучають асфальтовані шосейні дороги, які схожі на попелясті стрічки між полями.

У молодості мені дуже подобалось мандрувати. Мене приваблювали сільські дороги між широкими ланами, головню над вечір, коли навколишню тишу заповнюють чарівні пісні цвіркунами.

Удень у жовто-золотистих пшеничних ланах встигли ховатися сині волошки. Червоні макові квіти – мов намисто, розсипане полем, яке хвилюється при найлегшому повіянні вітру. А повітря бринить чарівними трелями жайворонків.

Моя дорога часто приводила мене до воріт двох старших людей. Цій сім'ї можна було позаздрити. Прожиті роки посріблили їх голови та подарували їм мудрість й увічливість. Мене приваблювала їх душевна чистота, їх спритність у мисленні. Маючи багатий життєвий досвід, вони завжди були готові дати пораду. Приймали мене з великою любов'ю. Чарували своєю життєвою повістю, а я черпав з їх мудрості й досвіду, яких мені так бракувало в молодості, і наївно вірив, що так зможу швидше подорослішати.

Вони мене часто приймали в альтанці, у саду, повному різнобарвних квітів. Їх пахощі наче заспокоювали мене. Тут я завжди відчувався, як на якомусь уроці життя. Хитруватий дід Петро спостеріг це і вів цікаві, барвисті розповіді, багато оздоблюючи їх жартівливими приповідками. Тітка Марія, знаючи мої смаки, чекала мене з різними смачними стравами. А я, мов очарований, з відкритим серцем слухав розповіді про негаразди й радості, які вони пережили, намагаючись віднайти в них зерно моралі.

Одного дня мої старші друзі повідомили мене, що в суботу до них у гості приїде їх внучка. А їх онука –

моя бувша однокласниця. У дитинстві ми дружили, маючи приблизно ті самі захоплення. Життя розлучило нас, віддалило на сотні кілометрів. І після довгої розлуки тепер наші дороги вперше перехрещувалися. Ця вістка зворушила моє серце. Я ледь вгамовував радість.

У пам'яті зринали гарні моменти нашої дружби. Дуже скучив за нею, і хотів її побачити. Вдома своєю радістю я поділився з мамою.

– Мамо, в неділю дайте мені білу найкращу сопочку, я йду в гості.

– Та до кого, синку?

– У сусідню слободу. Туди приїде моя давня приятелька, онука моїх старих друзів.

– Скільки ти, синку, маєш приятельок, а коли я буду мати невістку? – напів жартома, напів серйозно спитала мати.

Дивилася на мене лагідно. Я ніжно пригорнув її до серця, обняв за плечі й промовив:

– Будете мати, мамо, добру невістку.

У неділю я рушив у сусідню слободу пішки. Ідучи стежкою, уявляв, як виглядає тепер моя колега, бачив перед собою високу й струнку, ласкаву й привітну дівчину. Йшов полем. По обох боках стежки усміхалися до мене волошки. Високо над головою жайворонки на золотій струні дзвінко виспівували свою мелодію. Легкий вітерець гуляв ланами і колихав колосся хвилями.

Раптом перед моїми очима з'явилася дівчина у вінку з польових квітів. Підійшов і зачарувався. В її великих блакитних очах відбивалося сонячне благодійне проміння літнього полудня.

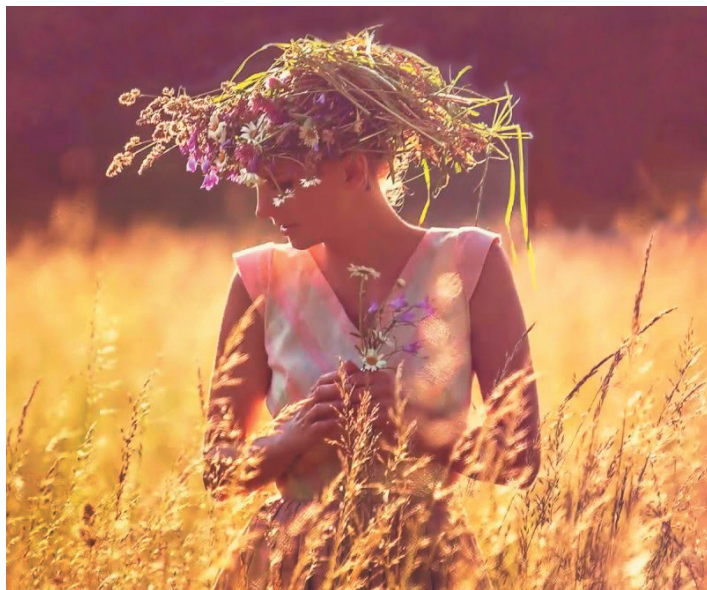
Вона простягнула руку. Її шкіра була м'якою і шовковистою. Я потиснув протягнену руку й ніжно поцілував її. Отримав відповідь: вона знала, що прийду, але не здогадалася, що піду полем і не сподівалася, що зустріне мене на битій стежці, якою ми в дитинстві часто гуляли.

– Яка сильна твоя рука, Віталію, не всяка жінка витримає твій потиск, – сказала вона.

Я замилювався її соромливою усмішкою, яка підбадьорила мою сміливість. Відчув радість, яка запалала в її серці при несподіваній зустрічі на стежці наших мрій. Я відповів:

– Я не поступаю так часто.

Відчув себе дитиною і згадав, як колись, тримаючи її за руку, уявляв собі життєву дорогу, яку пройдемо разом. Це було, може, визволення почуттів, давно захованих в якомусь куточку серця, куди ніхто не міг проникнути.

Ми мовчки пройшли шлях до хати моїх старих друзів. Мабуть, кожен із нас зважував особисту уяву «як виглядатиме?» із дійсністю. Інтуїція мене не обманула, гадаю, її теж...

Нам назустріч вийшли мої друзі, які завжди були раді гостям. Запросили нас до світлиці. Господарі розпочали бесіду.

– Чи не втомилися, йдучи полями під сонцем. Сідайте, відпочиньте.

– Спасибі, – відповів я, – навпаки, набрався свіжих сил від нив, від Божого сонця.

– Напийтеся холодної джерельної води, поки сядемо за стіл. Знайте, ми знайшли джерело в потоці, що тече біля нашого городу.

– Нап'юсь, ніщо так не збадьорює у літню спеку, як джерельна вода.

Надвечір нас запросили до столу. На святковому столі, накритому білою скатертиною, багато смачних страв, приготовлених з великою любов'ю тіткою Марією. За столом велася розмова про сільські новини, про багатий врожай того літа, про політику. Дід Петро сказав:

– Ми щасливі, що поріг нашої хати переступила наша дорога внучка Олена. Це щастя наче відмодило нас.

Після вечері вийшли в сад. Сад був невеликий, але цей мальовничий куточок світу здавався раєм. Дерев похилили гілля під тягарем плодів. Господарі добре доглядали за ними, тому й рясно вродили. Поміж зеленим листям виднілись червоні плями літніх яблук. Грушки ще не дозріли, але вже почали жовтіти. Сливи добавляли різнобарв'ю темно-синіх кольорів. Крізь гілля дерев пробивалися вечірні сонячні промені, кидаючи на землю пасма світла. На душі було затишно й світло. Час від часу на наших

обличчях виднілась радість зустрічі. Коло потоку була альтанка. Тут відпочивали тітка Марія і дід Петро після трудового робочого дня. Я боязко порушив тишину.

– Олено, коли йшов сюди, мені співали свою пісню золотисті ниви; пшениці, половіючи, хвилями грали. Я відчував себе таким щасливим, таким радісним, як тоді, коли мене мама перший раз у поле водила. Тоді поле святили, щоб гарно родило, людям хліб дарувало. І зараз мені так радісно на душі.

– І мені, Віталію. Я така самотня, відколи покинула цей край. Мене обсідають домашні клопоти. На самоті думки мої летять у чудові роки дитинства, пробую в пам'яті відновити милі серцю картини, які час немилосердно стирає, стирає краєвиди, обличчя давніх друзів дитинства. Подеколи мене охоплює ностальгія, я сумую за тими часами. А цей короткий час, який я провела біля бабусі й дідуса, у світі мого дитинства, повернув мені душевну рівновагу, дав сили побороти всі життєві труднощі.

Її теплий голос та щирі слова викликали в моїм серці бажання полегшити її тривоги.

Узяв її за руку, ніжно поцілував її, не випускав зі своєї руки. Вона, збентежена, мовчала, лиш очі загорілися живіше. Так рідко перебувала в чоловічому товаристві, так потребувала ласки, доброти.

– Я буду твоїм щирим приятелем, другом, все, що тебе болить, болітиме мене, що радує – буде моєю радістю.

– Спасибі, Віталію...

Встала, підійшла до трояндового куща, зірвала білу квітку і з лагідною усмішкою на устах простягнула її мені:

– Щоб наші почуття були такими ж чистими, незаплямованими, як ця біла троянда, – сказала дівчина.

Коли повертався додому, лагідно пригортав троянду до серця, закривав від сонця, щоб не зів'яла, не вмерла. Боявся, щоб не загинула в моїх руках. Здавалося, що в руках не квітка, а бентежне серце молодій дівчині, таке ніжне й тендітне.

Не йшов, а біг полем, щоб не дати троянді зів'яти, щоб донести.

І доніс. Не вмерла, як не вмерла любов, трояндою білою-пребілою пурхає по наших душах, як чайка над широким морем.

Посадив у квітнику білу троянду. З того часу вона щоліта цвіте як спогад про молоду чисту приязнь, що однієї сонячної днини зародилася на добруджанських полях.

Віктор ГРИГОРЧУК

«Тотуватися до кожного уроку треба так, щоб учні не хотіли, аби він закінчився...»

Інтерв'ю з бувшою вчителькою української мови початкових класів Олімпією Іванічук

(Продовження з № 330)

Віктор Григорчук: Приємно усвідомлювати, що перед тобою людина, яка вибрала свій шлях не випадково. Про що Ви думали, коли йшли на Ваш перший урок?

Олімпія Іванічук: Я була дуже схвильована. Я думала і міркувала, чи зможу стриматись і не розплакатись перед учнями, якщо раптом щось піде не так на уроці, який мені треба провести, думала про те, як мене приймуть працівники школи у Великій Ботошеніці, а як учні? Пам'ятаю, що коли я вперше йшла до школи на роботу, біля кожної брами стояли чоловіки та жінки, які з цікавістю дивилися на мене й перемовнялися між собою: «Це нова вчителька»; «Та вона ж ще сама дитина» (я була худою і невисокого зросту – 1,55 м); «Ой, не будуть діти слухати її»; «Ця дівчинка буде вчити наших дітей чи гратися з ними?»; «Мабуть, скоро доведеться шукати іншого вчителя...». Це була атмосфера, в якій я почала свій перший робочий день як учитель. Трохи тривожний, але це не збентежило мене, і тоді я сказала собі: «Ви ще побачите, як ця дівчинка буде вчити дітей у цій школі!».

Будинок школи був старим з одною кімнатою-класом та невеличкою комірчиною-канцелярією. Та невдовзі була побудована нова школа.

В. Г.: Чи помічаєте Ви різницю між учнями, які прийшли до школи кілька років тому, коли Ви були вчителькою, та тих, які приходять зараз?

О. І.: Так. Раніше діти були спокійнішими, слухнянішими, більш соромливими, з більшою повагою ставились до батьків і вчителів, до інших людей і навіть один до одного. Зараз у багатьох випадках ситуація зовсім інакша. Ось чому викладачам складно підготувати свої уроки таким чином, щоб захопити учнів, і в цьому сенсі великою допомогою є до-

датковий навчальний матеріал, де це можливо пристосовувати.

В. Г.: Чи вдається педагогам добре підготувати дітей у дитячому садку, протягом підготовчого року до школи? І що ще можна покращити?

О. І.: Я знаю, що вихователі здебільшого віддані своїй справі, наполегливо працюють, прагнуть зробити години, проведені з дітьми, максимально привабливими, шукають та використовують різноманітний

навчальний матеріал, який відповідає їх потребам. На уроках розмовляють з дітьми, нікого не залишаю осторонь, байдужим, пояснюють, повторюють, запитують, пояснюють знову і знову, при необхідності, не нудьгуючи, вивчають з ними напам'ять короткі тексти, що закладає міцну основу для тих, хто вступає в перший клас. Діти повинні набувати високих моральних цінностей з раннього віку. Крім того, що вони вчаться правильно застосовувати на практиці знання, отримані від батьків і вихователів, також діти є експертами в копіюванні їх

прикладів поведінки, тому, я гадаю, дорослим треба в першу чергу бути чесними, щирими, пунктуальними, щоб бути добрим зразком для дітей.

В. Г.: Що можете порадити вихователям, які готують дітей до школи?

О. І.: Багато, багато любові й терпіння. Особливої уваги до найбільш знедолених, емоційних та замкнених, наполегливості у всьому, що ви робите.

В. Г.: Наскільки помітна різниця між підготовкою дитини до школи в дитячому садку та вдома?

О. І.: Різниця досить велика, адже в дитячому садку, у підготовчому класі, діти готуються за програмою, адаптованою до віку дітей, яка дає основу для засвоєння шкільної програми для I-IV класів, а батьки роблять вдома готують дітей без психолого-педагогічної підтримки, що іноді може збити учня з

дороги, спричинити втрату інтересу до навчання, незацікавленість на перших уроках у школі.

В. Г.: Якими навичками має бути наділений майбутній першокласник?

О. І.: У наш час учень першого класу приходиться з достатньо великим багажем знань, часом надто великим завдяки використанню сучасних електронних пристроїв. Учні першого класу достатньо, якщо на підготовчих уроках і вдома він навчився бути дисциплінованим, слухняним, стараним, шанобливим, тому що всього іншого він навчатиметься в школі.

В. Г.: Які учні Вам подобалися, а які ні?

О. І.: Мені подобалися учні, які були уважні на уроках, які ставили запитання, тоді коли вони чогось не розуміли, ті, які були старанними і прагнули отримати нові знання. Важче було з дітьми байдужими, бувало спитася їх щось, а вони здригаються, ніби їх щойно розбудили.

В. Г.: Які були Ваші вимоги до учнів?

О. І.: Вони були звичайними: вивчити урок, повторити, тому що повторення – це мати навчання, запитувати, де щось не зрозуміли, писати правильно і, по можливості, каліграфічно, бути уважним на уроках, читати якомога більше книг з шкільної бібліотеки, наскільки це можливо. Я намагалася дати їм зрозуміти, що вони – учні, тому повинні слухати вчителя.

В. Г.: Що, на Вашу думку, допомагає вчителям завоювати повагу учнів?

О. І.: Як вчителька я старалася бути справедливою, дисциплінованою, пунктуальною і намагалася дисциплінувати своїх учнів особистим прикладом, не сварками (іноді невеликими докорами, коли вимагала ситуація), але ніколи побиттям. У випадках недисциплінованості я намагалася виявити причини, у разі конфліктів вислуховувала пояснення всіх сторін, пояснюючи наслідки продовження порушення правил школи чи класу, і таким чином доходили до позитивного вирішення проблеми. За таких умов мені вдалося перейти від стадії «дитина, дівчинка» до статусу вчителя. Я не забувала про своє особисте навчання, і на всіх навчальних курсах та перевітках, у яких я брала участь, отримувала хороші та дуже хороші оцінки.

В. Г.: Якими Ви бачите перспективи викладання та вивчення української мови у своєму селі?

О. І.: Щодо вивчення української мови в школі села Рогожешти справи не дуже втішні. Наразі у приміщенні школи працює лише дитячий садок. Є й діти, які вивчають українську мову. У нашому селі, а колись це було село українців, майже в кожному домі дружина румунка, рідше чоловік румун. Діти вдома розмовляють румунською. Я від природи оптиміст і маю велику довіру до пані Юліани Ватаманюк (яка навчалася у Чернівецькому університеті в Україні), вона викладає українську мову в селі Михайлені,

Олімпія Іванічук зі своїми вихованцями

де вчать і діти з Рогожештів, та до пані Майданюк Косміни, викладачки української мови у дитячому садку в селі Рогожешти. Я впевнена, що вони прищеплять дітям любов до рідної мови, які поступово спілкуватимуться між собою вдома та поза школою рідною мовою.

В. Г.: Що б Ви хотіли порекомендувати вчителям загалом і тим, хто викладає українську мову зокрема?

О. І.: Готуватися до кожного уроку так, щоб учні не хотіли, аби він закінчився, і навіть коли почують, що пролунав дзвінок на перерву, не хотіли, щоб учитель пішов із класу. А вчителям української мови рекомендую прививати дітям любов до мови їхніх бабусь і дідусів, намагатися розмовляти з учнями українською не лише на уроках, а й поза ними. Треба заохочувати дітей розмовляти між собою українською мовою, давати їм цікаві завдання, наприклад, виконувати ролі репортерів, чи щось інше.

(Продовження на 30 с.)

«Готуватися до кожного уроку треба так, щоб учні не хотіли, аби він закінчився...»

(Продовження з 29 с.)

В. Г.: Що, на Вашу думку, є найважливішим у процесі навчання, щоб не було нудно на уроках?

О. І.: Різноманітність і знову різноманітність, а не обмеження. Вільна презентація уроку, без читання з аркушів паперу. Треба втягувати учнів до дискусій на різну тематику, широко використовувати навчальні матеріали, організовувати уроки на природі. Список можна продовжувати. У нових поколінь під рукою набагато більше можливостей, ніж було у нас.

В. Г.: Готуючись до цього інтерв'ю, я знайшов у літературі п'ять основних характеристик майбутнього першокласника. Ось вони:

- Уміння дитини приймати інструкцію, почути й зрозуміти, що від неї хочуть. А інструкція – це будь-яке завдання, будь-яка вимога до дитини. Якщо ви попросили дитину щось зробити, але вона не чує вимогу, чи чує її тільки частково, значить, вона ще не вміє сприймати інструкцію.

- Уміння елементарно планувати свою роботу. Попросіть дитину скласти мозаїку по малюнку і подивіться уважно, як це вона робить: як буде брати деталі, чи покладе перед собою малюнок, відбере потрібні кольори. Чи є елементарне планування? Якщо ні, то вчитися їй буде дуже складно.

- Уміння виправляти помилки. Якщо дитина виконає завдання недбало і результат її не цікавить, значить, цього компоненту діяльності немає.

- Уміння дитини приймати допомогу. Чи вміє вона просити допомогу, чи вміє вона сказати «я не розумію», «я не знаю».

- Уміння дитини «потерпіти». Чи може дитина стримувати свої імпульси, бажання, якщо вони не відповідають обставинам?

Ви із таким тривалим досвідом праці з учнями початкових класів погоджуєтесь з ними?

О. І.: Так, я їх повністю підтримую.

В. Г.: Ви людина, яка навчала інших. Але хто був найкращим учителем у Вашому житті?

О. І.: У моєму житті найкращим учителем була моя МАМА, але, на жаль, ми були разом недовго. Потім був мій батько, у якого мені було чому повчитися.

В. Г.: Поза школою, вдома в сім'ї спілкувалися українською?

О. І.: Так, поза школою та в родині ми розмовляли лише українською мовою, я навіть не думала говорити іншою мовою.

В. Г.: Хто ваш улюблений український письменник? Якій літературі надаєте перевагу?

О. І.: Найулюбленішим поетом для мене був і залишається Тарас Шевченко і, звичайно, Михайло Емінеску. Слідують: Марко Вовчок, Леся Українка, Ольга Кобилянська та інші. Я віддаю перевагу літературі, яка відображає реалії життя, а не науково фантастичній, мені також подобається культова література.

В. Г.: Яким був останній урок у школі?

О. І.: Мій останній урок був на тему: «Звичаї та традиції села Рогожешти». Це було ніби відкритий урок розлуки, на якому брали участь вчителі, учні кількох класів, навіть з дитячого садка. З усіма емоціями, які мене переповнювали, урок був оцінений як успішний, а покійний пан Чега похвалив мене у статті, яка була надрукована в одній із сурівських газет. Я ледве стримувала сльози, знаючи, що це мій останній урок перед учнями та зі своїми колегами-викладачами. Час минає так швидко, що здавалося, ніби вчора був мій перший урок у Великій Ботошаніці, а зараз – останній.

В. Г.: Що б Ви хотіли передати нашим читачам?

О. І.: Бажаю читачам газет і журналів, які видає СУР, багато років здоров'я, Божої благодаті, любові та сотні радощів щодня!

В. Г.: Дякую Вам за таку щиру розмову! Було приємно поспілкуватись! До нових зустрічей на сторінках часописів Союзу українців Румунії

*Учителька Олімпія Іванічук
з квітами від вдячних учнів*

Микола КОРНИЩАН

ПАРАДОКС

(уривок з роману)

1.

Я не знаю, хто ця жінка, але відчуваю, що вона знає, хто я. Бачу, як вона розглядає мене; силкується щось сказати, але не наважується. Імовірно, опасується наслідків; усього, що я міг би їй відповісти, висварити її за легковажний вихід, вважати іншою, ніж вона є насправді, якби я не вловлював її поставу; тих, здавалося б, дивацьких словесів, що розмічають недопустиме, і які вдосталь легко поплутати з безглуздями. Сторониться цього, бо вловлює, що я не уторопаю аніщо. І все ж бачу, як кожного дня, тут, де всякчас зустрічаюся з нею в одну і ту ж пору доби, її бажання стає нестерпним. Скоріш за все, я відчуваю все це. Виводжу з її жестів, що визначають все; все те, що вона не наважується признати; все, що не може второпати аніхто, жодний чужак, до якого ти не маєш ніякого відношення. Нічого спільного з цього клятого життя, в якому одне просте слово може знищити або назавжди пов'язати все, що вже здається загубленим. Наслідок, звісно, залежить лише від сили усвідомлення, від розумового рівня того, хто тебе слухає і, очевидно, від обраного моменту. Точніше, від настрою співбесідника; якраз того настрою, в якому він перебуває в той або інший, здавалося б, кульмінаційний момент; його схильність слухати тебе лише для того, щоб згадати свій час, чекаючи наступного поїзда до тієї віддалі, яка для тебе залишається абсолютно невідомою; або його відвіт, те страдне невідання, варте знищити все твоє буття, спливає на думку, слухаючи металевий голос, анонсує, що мій поїзд запізниться на кілька хвилин. Досить багато. Час, в якому мені нічого кращого не лишається робити, крім того, щоб віддаватися тим самим летучим гадкам, з яких я згодом побудую щось вагоме. Новий текст на замову тієї чи іншої публікації. Написаний поспіхом. Напрямець у Нотатках телефону. Народжений з якихось розкиданих ідей. Просто минулі думки. І більше нічого. Нічого іншого, кажу собі розуміючи, що все, що я думаю в ці моменти, є саме часткою того, що й вона повинна б думати. Жінка з-поблизу. Ця незнайомка, з якою, як міркую, мене з'єднує лише те, що не можу аніяк розуміти. За винятком

мене, цей самотній пасажир, дрижачи від холоду, на цій же станції, загублений у тій самій світлотіні, від якої намагаюся втекти, як від нежданого кошмару, може зі снів обох. Коли нам снилося те саме. Якийсь час тому. Тієї ж ночі. У ті самі години. Але так далеко один від одного.

Або, може, мені не слід би заходити аж так далеко з усіма цими бездовідними здогадами, намагаюся отямитись, силкуючись здаватися якомога віддаленішим. Саме тому, наступної ж миті, зазираю у наплічник і знаходжу там старий, дуже старий номер шахового журналу, запозичений сьогодні з місцевої бібліотеки. Перший номер, травень, 1925 рік. Роблю два кроки до одного зі сліпих неонових ліхтарів, які блимають на третій платформі. Прихиляюся правим плечем до іржавого стовпа і починаю гортати поживклі сторінки, повні проблем і чимдалі складніших альтернатив. Білі грають і перемагають, – читаю, вивчаючи гру Романовського. Та враз поминаю, що у більшості своїх матчів цей гравець використовує переважно іспанську атаку. Досить суцільні зачини, але вельми корисні, якщо хочеться з самого початку ініціювати енергійний штурм. Перегортаю ще кілька сторінок і в думках намагаюся вирішити матові проблеми, за два ходи. Однак, ці вправи здаються занадто простими. Мат у чотири ходи. Тут, тільки тут осягаю, що можна б знайти ще багато перспектив. Покладаю, що поправна вирка, безумовно, передбачає неодмінне позбавлення від головних фігур. Ризиковано, але зручно. Зважливо, позаяк супротивник міг би зужиткувати моментальну перевагу. Вигідно, оскільки більшість часу, саме в цих випадках, опонент припускає, що ти помилився. І тоді поспішає скористатися твоїм каверзним відхиленням. Не бачить кінця через три ходи. Загарбавши твою королеву, силкується напасти рішуче. Але ти видаєш, що здаєшся. Що вже не можеш захищатися. Тож тобі не залишається нічого іншого, чим рухатися далі з пішаками. Останній хід пішаком на G6 і ловиш його в маті. Запросто. Надзвичайно просто. Мат пішаком.

Мат, – підсміхаюсь, але, відаючи, що за мною стежать, я приходжу в себе.

(Продовження на 32 с.)

ПАРАДОКС

(Продовження з 31 с.)

Тож підступно задивляюсь туди, де знаходиться незнайомка, на алюмінієву та пластикову лавку, і виявляю, що вона дивиться в інший напрям. До прірви з якої з миті в мить повинен прийти її поїзд. Металева грімка зміюка, розщеплюючи чим більш холоднішу темряву. Усе більш щільнішу, з кожним моментом, який, здається, триває набагато довше, ніж години очікування протягом дня. Якраз зараз, коли відчуваю, що вона більше не може терпіти цього мовчання. Підводиться і нерішуче крокує до мене. Я закриваю журнал і квапливо засуваю його в сумку. Я дивлюсь на неї. Дивлюсь їй прямо в очі. Посміхаюся злегка фальшиво. Як посміхаєшся знайомому, коли проходом здоровасься з ним. Але вона не відповідає мені тією ж монетою. Її обличчя не видає жодної втіхи чи чогось збіжного. Швидше за все, беручи до уваги те, як вона дивиться на мене, я помічаю щось крижане, набагато холодніше, ніж навколишня світлотінь, що звільняється та проростає навкіл мене. У цьому погляді є щось удушливе та майже неземне. Щось, що викликає бездонне відчуття жалю. Незрозумілий сум. Нагальний. Нападаючи на мене і змушуючи капітулювати, не знаходити виходу з цієї дивацької ситуації. Так само, як і в партіях Романовського. Коли опонент роззброєний дочиста. Так само, як у матчах з мого власного дитинства, і зараз, перед нею, я почуваюся таким же безпорадним. Виявляю схожу слабкість, гідну будь-якого сміху. Тому що вона не зовсім така, якою я гадаю, що повинна б бути. Не являється лишень якоюсь простою подорожньою, загубленою на якомусь забутому вокзалі. Не є тією пасажиркою, котра щодня заробляє на своє життя. Швидше за все, все стає якраз навпаки. І я це розумію відразу. У ту секунду, коли вона зізнається мені доволі несподівано:

– Та чи знаєш, що ми грали декілька звабних партій?

– Ми? Спільно? – не можу знайти доконечних слів, щоб дістати більш детальну відповідь. Поспішаю і лише з часом осягаю, як химерно і невпору звучить ця асоціація: «Ми, спільно». Це словосполучення,

яке здається, скоріш за все, натяком, ніж запитом, що видає подив.

– В онлайн режимі, – долучає вона, втямивши одразу мою розгубленість.

– Себто, ти одна із моїх супротивників? – шуткую я, учуваючи глибоку полегкість, вичитуючи самому собі той факт, що я вважав її не такою, яку зараз бачу переді мною та якою, добачаю, що повинна б бути якраз у ці моменти, коли я певний, що вже не помиляюсь. Аж настільки, наскільки впевнений ще й у тім, що вона відповість мені тією ж осмішкою.

Але більше того, на знак повного розуміння, бачу, як вона протягає мені свою руку.

– Тримай, – каже. Це – королева, яку ти загарбав у мене під час нашої останньої гри.

До біса, проклинаюсь подумки та вчуваю, що потребу декілька хвилин, щоб зрозуміти оцей жарт. Але не здаюся.

– Так, – підтакую і беру запропоновану фігурку. Дбайливо досліджую її та виявляю, що таких фігурок, таких тонко довершених, сьогодні вже не роблять. Тим паче, що йдеться про майстерність

скульптора, тобто про те, що ці вироби виготовляються вручну. Без втручання класичних штанців, які використовуються сьогодні при виготовленні майже всього шахового арсеналу. У випадку з чорним ферзем, який знаходиться в моїй руці, виявляю, що може йтись про зовсім іншу техніку, пов'язану з приведенням цієї фігурки до тієї закінченої форми, яка гідна експонування в найбільш відвідуваному музеї.

– Чи пригадуєш? – раптом замічаю, як переривають мої роздуми.

– Що саме повинен би пригадати? – запитую якомога серйозніше.

Але вона, одразу зрозумівши мою збентеженість, змінює тему й описує одну з наших партій, проведену в Інтернеті. Минулого місяця, коли, як пригадую, вкрав у неї близько десяти очок. Бо я дав їй мат пішаком, якого захищав інший пішак, і королем, розміщеним у двох квадратах, на G6, від її короля. Якщо, звичайно, опонентом у тій грі, яку я згадую зараз, була вона. Вона. Лара.

– Лара? – перепитую, перевіряючи своє припущення.

– Твоє ім'я, – продовжує вона, даючи мені зрозуміти, що я не помиляюся, – твоє ім'я на цій платформі звучить занадто сильно. Маю на увазі той факт,

що гравці доволі насторожено ставляться до тебе. Нібито й бачу їх усіх, аматорів та професіоналів, сидючи за комп'ютером і сподіваючись, що сервер не виведе саме тебе за їхнього опонента. Уявляю їх і посміхаюся. Вивчаю тебе. Вивчаю кожну твою гру і думаю про те, як, до біса, тобі вдається якраз так думати. Особливо, під час матчів з комп'ютером бачу, що ти часто вдаєшся до викрутнів, які сьогодні вже й не використовуються. Забута тактика. Забуті комбінації. Здавалося б, дешеві фокуси, але вигідні. Іншими словами, вибач мені, якщо засмучую тебе, але ти тільки обманюєш свого опонента та не зволяєш йому слідкувати за звичайним шляхом логіки.

– Коли вдаю, що помиляюся, комп'ютер не вміє помилятися, – втручаюся, вражений пристрасстю цієї незнайомки щодо того, що для мене є найприємнішою формою відпочинку. Він оцінює всі можливі варіанти та, звичайно, вибирає найкращий. Але ніколи, коли граю проти всіх цих машин, які хочуть бути розумнішими за людський розум, ніколи не помічаю жодного відхилення від звичної тактики.

– Уява, якраз уява надає тобі пріоритет.

– І доза ризику, – посміхаюся я. – Своєрідне відхилення від звичаю. Якраз те безглуздя, без якого не є можливою жодна перемога.

– Так, – засвідчує вона і вивільняє довгий видих; настільки недоречно і несподівано щодо нашого

діалогу. Зітхання, яке викликає жалість і змушує повірити, що десь у надрах цієї незнайомки є щось болюче, те, що взагалі не можу зрозуміти аніяк, але відчуваю цю невидимість, мовби свою власну якусь порожню частку. Щось присутнє і небачене. Мов холод, якого відчуваємо разом. Зараз. Як ця темрява, що згущається навколо нас. Або мов ця тиша, аж така глибока, пануючи повсюдно. Стаючи нестерпною. З кожним новим моментом віддаляючи нас від бажаної істини. Від цієї реальності, яка, як і слід було очікувати, перетворюється на проклятий заплутаний сон. Щось, від чого хочеш позбутися відразу. Але натомість усвідомлюєш, що починаєш ставати заручником власних думок. Бо є щось, що не вкладається у весь цей пейзаж: ця чорна королева в моїй руці. Фігурка зі слонової кістки, яку намагаюся повернути їй, але виявляю, що вона не робить жодного жесту.

– Вона ж твоя. Була твоєю.

– Я не розумію, – намагаюся отримати відповідні пояснення, коли над'їжджає її поїзд.

– Поки що, – долучає вона, входячи в останній вагон.

– Будь чіткішою, – майже кричу їй вслід.

– Пообіцяй мені, що пригадаєш геть усе, – каже вона і зникає десь у темряві коридору.

(Далі буде)

Літературно-культурний календар „Нашого голосу” СІЧЕНЬ

1 січня

• 80 років від дня народження Федора Сопка (1942-2020), викладача, активного дописувача українських публікацій Румунії, колишнього редактора часопису «Curierul ucrainean».

• 75 років від дня народження Євсебія Фрасинюка (1947), літературознавця, письменника, публіциста, викладача та культурного діяча.

11 січня

• 86 років від дня народження Івана Робчука (1936), українського публіциста, лінгвіста, професора та культурного діяча, бувшого головного редактора часопису «Curierul ucrainean».

12 січня

• 88 років від дня народження Михайла Волощука (1934), поета, художника, викладача та культурного діяча.

13 січня

• 86 років від дня народження Степана Ткачука (1936-2005), українського письменника, перекладача, публіциста, культурного діяча, інженера, першого голови Союзу українців Румунії та першого депутата українців Румунії в Парламенті Румунії.

17 січня

• 73 роки від дня народження Михайла Небиляка (1949-2003), українського письменника, викладача та культурного діяча.

20 січня

• 121 рік від дня народження Дениса Онищука (1901-1975), українського письменника, перекладача, викладача, педагога та культурного діяча.

Корнелій ІРОД

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Уривок з роману)

(Продовження з № 330)

Коли **Риндуніка** прибула нарешті до Сфинту Ґеорґе, було вже поночі. Пристань яскраво світилася неонами, але на трохи зажурений подив Миколи Іванишина пароплав не спинився; лише через сто-стоп'ятдесят метрів, описавши широке півколо, повернувся проти течії, наблизився до пристані й причалив біля плавучого понтона.

Перед понтоном стояло, мабуть, п'ятнадцять осіб, але на понтоні були лише міліціонер, два прикордонники й русявий та кругленький ще молодий чоловік – Микола Іванишин був певний, що то таки Мітіка, про котрого говорив йому катирлезчанин з кошиками. Пасажири просто висипали з невеликого пароплава на понтон, несучи кожний свій багаж. Тих, хто прибув із численним чи важким багажем, перед понтоном чекали свої з візочками. Інші катирлезчани, що прибули на пристань, нетерпляче чекали взяти одного-двох «курсантів». А міліціонер і прикордонники пропускали місцевих, зате чужих зупиняли, просили в них документи, питали, з якою метою і на скільки часу прибули до Сфинту Ґеорґе. Це нікого не дивувало, оскільки Сфинту Ґеорґе – прикордонна місцевість.

Микола Іванишин навмисне залишився позаду й покинув **Риндуніку** останнім.

– Дайте, будь ласка, ваш паспорт, – увічливо звернувся до нього міліціонер, а потім, листаючи документ, поцікавився: – Скажіть, чому прибули до Сфинту Ґеорґе і на скільки днів?

– Мені важко уточнити, скільки часу пробуду тут. Я працюю на Констанцькому підприємстві меліорації і...

– А, ви з бригади товариша інженера Косми, – не дав йому міліціонер доказати й передав паспорт прикордонникам.

Сержант занотував щось у свій записник і повернув паспорт Миколі Іванишинові.

– Будь ласка, скажіть, – попросив Іванишин міліціонера, – де знайти мені товариша інженера Косму?

– У приймальні сільради. На скільки мені відомо, зараз він там.

«Приймальна сільради...» – блимнула думка в голові Миколи Іванишина; мав і він у Златні таку кімнату, в якій ночували його партійні гості. Приміром, Павел Пожого... Або інші товариші з району чи з області. І здалося йому, що було це дуже-дуже давно...

Оскільки Микола Іванишин виявився останнім пасажиром, міліціонер і прикордонники закінчили того вечора своє діло і покинули понтон. А він підійшов до понтонера:

– Добрий вечір! Ви будете Мітіка Вареник?

– Якраз! – весело відповів той.

– Чоловік, з котрим ви щойно говорили, той, з кошиками та мішком...

– А, Голопуз! Ви його знаєте?

– Ні. Але він порадив: лише Мітіка Вареник розв'яже вашу проблему і ніхто інший.

– Якщо ви його не знаєте і ще колись зустрінете, то не називайте його Голопузом, бо це його кличка. Справжнє Голопузове ім'я Мирон Дімакі. Ну, а у вас яка проблема?

– Власне, я хочу попросити у вас пораду. Я вперше у Сфинту Ґеорґе і не знаю, де міг би я переночувати.

– А було тут стільки людей, котрі бажали взяти «курсантів». Чому ви не...

– Йдеться лише про одну ніч, бо завтра побачу, що вирішить товариш інженер Косма.

– А, ти прибув у зв'язку з каналами? – Мітіка раптом перейшов на ти. – Так говори, чоловіче! Для вас, тих що копатимете ті канали, тільки що прибуksирували понтон-спальню. Ось той, що біля пристані. Там ще нема нікого, а ключі від кают у мене. Прибули ще три хлопці з вашого підприємства, але влаштувалися в людей, бо у спальні нема що їсти. Раджу й тобі влаштуватися у когось, але до завтра можеш там переночувати.

– Отже можна? – зрадів Микола Іванишин.

– Та можна, але ключ від спальні пересох, і мушу обов'язково чимось намочити... Бге-ге-ге.

– Це не проблема, – відповів Іванишин, бо зрозумів його натяк, вийняв десять леїв і простягнув понтонерові.

– А, ні! – рішуче відмовив той. – Забагато! Лиш три – на сто водки.

– Нічого, беріть десять, щоб ключ зостався мокрим і на завтра.

– А що, хіба маєш гадку жити на понтоні?

– А чому б ні?

– Та на понтоні не матимеш, що їсти. Бо не станеш сам готувати, щоб уже не говорити, що не матимеш ні з чого, ні на чому. А за 12 леїв житимеш по-панськи у будь-кого: дадуть тобі чисту кімнату, хороший обід і вечерю. Не краще так?

– Мабуть, краще, – згодився Микола Іванишин. – Побачу.

– Ну, а тепер ходім, відімкну тобі одну спальню, на твій вибір. Гляди: у кінці понтона є бочка питної води, там же й виходок. А завтра знайду тобі добрих ґаздів, у котрих житимеш по-людськи.

4.

У селі люди довідались, що до сільського магазину, до так званої «кооперативи», привезли свіжий товар, як то буває першого тижня кожного місяця: цукор, олію, мармелад, бісквіти, полотно, ґумові галоші, ситець та ін. Але цього місяця привезли ще й чотири бочки нафти, і люди поспішили запасатися, бо минулого місяця не було нафти, бо, мабуть, комерсанти подумали, що, оскільки Златна електрифікована, людям уже непотрібна нафта. А нафта таки ще потрібна, хоч уже не для лампи, а для чогось іншого, приміром, для ліхтарів, бо не всі люди завели електрику і в стайню, стодолу, курник; нафта потрібна також, щоб підпалити вогонь або змазати волосся після миття золою й полоскання кислим квасом. Отож, нафта потрібна, що не кажіть!

Івона послала Аспазію: «Візьми, дівче, п'ятилітровий бляшаний бідон, бо хтозна-коли ще матимуть нафту оці в їхній *кумпаративі*. Раніше Івоніка мав весь час нафту у своїм склепі¹...».

Дівчина купила нафту і саме покинула магазин, коли зустрілася з Оксаною.

– Ой, яка я рада, що здибалася-сми тебе! – обняла вона Аспазію й поцілувала в розпашілі щоки. – Я збиралася відвідати своїх хрещених батьків, але

якщо ми здибали-сми, скажу тобі, Аспазійко: моє весілля буде раніше. Не наступної неділі, а з неділі ще через тиждень, бо Віорел мусить іти на тримісячну школу бригадирів, що в місті Бакові. Так що, Аспазійко, поперед тим, як побути нам у жовтні на твоєму весіллі, запрошуємо вас на наше.

– Дай Боже, щоб були ви щасливими, Оксанко!

– Дякую, Аспазійко! І ти з твоїм Чезаром теж! Для мене буде неабияка радість, як прийдуть на весілля батько й matka. Але, як я зрозуміла, matka Івона непохочує... Банно мені, що вони не прийдуть, але прийдіть хоч ви з Чезаром. Прийдете?

– Аякже, Оксанко. Прийдемо, певна річ, що прийдемо! Скажу Чезарові, щоб він завчасу попросив свого коменданта, аби не ставив його черговим, не дай Боже, саме в ту неділю.

– Я рада, Аспазійко, що хоч ви будете на моєму весіллі... І будь певна, що забава й танці будуть усім до вподоби, бо Віорел найняв славних музикантів із Замості.

Повернувшись додому, Аспазія не говорила своїй мамі про зустріч з Оксаною і що обіцяла їй прийти з Чезаром на весілля аж до Калафіндешт, бо боялася, що мати буде проти. Почекає, щоб прийшов тато обідати й скаже йому, бо тато, певне, буде згідний.

Ілаш прибів додому, пообідав похапцем і тому був незадоволений, що борщ занадто гарячий, після чого поспішив до колективного господарства: він домовився з батьком Тодером, щоб той підкував йому коні. У колективному господарстві Ілаш запрягав лише коні, котрі раніше були його, й доглядав їх, як і раніше, доки здати до колективу.

– А що, хіба підкови геть стерлися?.. – поцікавилася Івона сердито, упевнена, що за підкування не колектив платитиме, а Ілаш із власної кишені.

– Та ні, але хочу врятувати свої коні, бо дурень збирається здавати всі коні таки завтра.

– Котрий дурень?

– Як котрий дурень? Оцей Кишка, голова! Не розуміється на нічому, але вважає себе занадто розумним і тому любить водно давати розпорядження. Каже, що якщо господарство має три трактори, коні вже непотрібні й завтра здасть усіх до Бурдужен у різницю.

– У різницю? А що, кінь корова або свиня, щоб здавати в різницю?

(Продовження на 36 с.)

¹ Склеп – крамниця.

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Продовження з 34 с.)

– Та ні, але їхнє м'ясо, кажуть, перемелять на борошно для не знаю котрої ферми курей, а кістки здадуть у цукрову фабрику із Адинкати.

– А навіщо цукровій фабриці кінські кості? Ну, бігме, що цей ваш Кишка великий як світ, а дурний як пліт! Без коней чим будемо ми обробляти землю, що ще в нас, слава Богу, залишилася? І чим возити Михайла по дохторах, га?

– Якраз тому поведу коні до батька Тодера, щоб потримав їх кілька днів, а після того як підкує, приведе наших коней додому.

– Таки так поступи, діду! І, може, вдасться тобі взяти й один із наших возів, чуєш?

– З возом буде набагато легше, бо, коли вже не буде коней, навіщо їм вози?

– А шляк би їх трафив! – вилаялася Івона.

Коли побачила, що її тато збирається іти, Аспазія вийшла надвір перед ним і попрямувала до хвіртки.

– Тату... – сказала дівчина, коли наблизився Ілаш.

– Що таке, доцю? – зупинився Ілаш біля хвіртки.

– Я зустрілася сьогодні з Оксаною, і вона сказала, що її весілля не буде в листопаді, як було встановлено, а швидше, себто через два тижні.

– Так? – здивувався Ілаш.

– Иги, бо таки після шлюбу, молодий мусить іти до якоїсь школи, що в Бакові.

– Мабуть, іде вивчитись на бригадира, бо і від нас посилають двох.

– Ну, а Оксана запросила на весілля мене та Чезара, бо казала, що мама запевнила тітку Аспазію, що ви та мама не підете...

– То правда. Не хоче твоя мама й годі. А мені йти одному не годиться. Але дам тобі триста леїв – подаруєш молодим від нашого імені, коли буде повниця². Так що ідіть ви обоє з Чезаром.

– Дякую, татку! Але я мамі про це не говорила...

– Нічого, скажу я їй. Мусиш іти на чужі весілля, якщо хочеш, щоб інші прийшли до тебе. Так воно ведеться у світі. Тепер підеш ти на Оксанине, відтак прийде вона зі своїм чоловіком на твоє. Але підожди. Кажеш, що Оксанин чоловік піде на три місяці до Бакова, так? Ну, в такому разі вони не будуть на твоєму весіллі, але ви з Чезаром ідіть до них, бо так годиться, якщо хрещені батьки, себто я та твоя мама, не прийдуть.

– Шкода, що Оксана не зможе прийти, але і з моїм весіллям теж не все, як повинно бути...

– А що таке, доцю? – зупинився Ілаш і подивився пильно на Аспазію.

– Чезар каже, що не будемо вінчатися у церкві, а підемо лиш до сільради, бо його викинули б з міліції. Значить, мені не щастить бути княгинєю³. Бо не одягну білу сукню і шлаєр⁴, щоб іти лиш до сільради, не так? Хто таке видів?

– Так, доцю, тут проблема... – похмурнів трохи Ілаш, але зараз же усміхнувся веселіше: – Нічого, Зічко, залагодимо все. Викрутився я зі скрутніших положень. Не журися, все буде, як повинно бути. А тепер мушу спішитись і рятувати наші коні.

Коли повернулася Аспазія в хатчину, Івона накинулася на неї:

– А що ти стільки теревенила з татом коло портиці⁵? Маєте якісь секрети?

– Та які секрети?...

– Говори! Є щось таке, що я як мама не повинна знати?

– Ні... Я сказала татові, що зустрілася сьогодні з Оксаною і...

– Так? А мені чому не говорила ти про це, га?!

– Бо тато спішили і тому я...

– Спішив... А Оксані чого? Певне, послала її Аспазія за чимось, бо вони водно пантрують якийсь інтерес. Ну, чого їй?

– Казала, що вона перевела весілля трохи ближче, тобто через два тижні...

– Ну й що? Хай буде будь-коли! Яке нам до того діло?

– Оксана запросила мене й Чезара...

– Ти диви! Не казала я, що вони ходять лиш за інтересом?

² Повниця – момент (взагалі, після опівночі), коли весільний батько повідомляє гостям, що саме дарує кожний із весільних молодій парі, починаючи таки від нього; а дарують здебільшого певну суму грошей, а то й різні подарунки.

³ Княгиня – наречена, молода.

⁴ Шлаєр – вуаль, серпанок.

⁵ Портиця – хвіртка.

Сипле, сипле, сипле сніг

Слова Івана ФРАНКА

Музика Івана ЛІБЕРА

Рухливо

1. Сип- ле, сип- ле, сип- ле сніг. Мов ме- те- ли- ки сріб- лис-
 2. Сип- ле, сип- ле, сип- ле сніг. Ти- хо, лег- ко і спро- кво-
 3. Сип- ле, сип- ле, сип- ле сніг. Вже при- си- пав до- ли, го-

ті Сні- жин- ки, бі- лень- кі, чис- ті, Ти- хо сте- лять-
 ла, По- кри- ва- є все дов- ко- ла, Ні сте- жин- ки,
 ри, Вже весь світ, мов бі- ле мо- ре, Бі- ле мо- ре

ся до ніг... Сип- ле, сип- ле, сип- ле сніг.
 ні до- ріг... Сип- ле, сип- ле, сип- ле сніг.
 без до- ріг... Сип- ле, сип- ле, сип- ле сніг.

І вона відвернулася і якийсь час мимрила щось під носом. Потім знову звернулася до Аспазії, але вже наче трохи вгамована, але ще сердита:

– І навіщо йти вам так далеко, га?

– Чезар казав, що він згідний іти... – збрехала дівчина. – Бо, якщо будемо ми в неї на весіллі, прийдуть і вони на наше.

– Овва! Потрібно вам таких весільних... – Івонин голос уже таки пом'як, мабуть, тому, що мова зайшла про майбутнього її зятя. – Втім, ваша справа... Ми з дідом не йдемо, не йдемо нікуди, так знай! – знову став жорстким її голос.

Аспазія з трудом пригасила радість, щоби не помітила її мати, і заявила, що йде до Михайла: може, йому щось потрібно. Їй просто не вірилося, що мама нарешті погодилася. Тепер вона мусить говорити про це з Чезаром і то якнайшвидше, але поки що Аспазія не мала причини йти з дому. «Попрошу тата, коли повернеться, щоб пішов він до Чезара й пояснив йому все, бо якщо довідається мама, що я брехала... Не дай, Боже!»

Аспазія ще задумалася над чимось: писати Вікторові чи ні про зміну дати Оксаниного весілля? Краще – ні. Навіщо ще огірчувати йому душу? Коли відвідала вона брата у Сфінту Ґеорґе, сказала йому, що Оксана віддається і бачила на його обличчі неприємну тінь. Навіщо згадувати йому про це? Ще чого доброго спричинить Ірині непотрібні ревності! А для Віктора не має значення, коли саме справляє Оксана своє весілля, для нього головне те, що Оксана виходить заміж. Отже, немає рації писати йому. «Але виділа-сми, що йому дуже банно».

Ідучи до Михайла, Аспазія подумала розказати і йому, що зустрілася з Оксаною, що вона запросила її з Чезаром на весілля, і вони таки підуть. А весілля буде через два тижні. Михайло радів кожного разу, коли йому оповідали навіть про незначні події, без якогось особливого значення. Тоді його очі світилися втіхою, і хворий усміхався вдячно.

(Далі буде)

Володимир АНТОФІЙЧУК

ГІРЧИЧНЕ ЗЕРНЯ

Оповіді про основи християнського віровчення

(Продовження з № 330)

ЧУДО В КАНІ ГАЛИЛЕЙСЬКІЙ

*Чудес початок учинив Ісус у Кані Галилеїській,
і велич тим свою об'явив, –
тож і учні його увірували в нього.*

Іван, 2: 11

Серед пагорбів Галилеї розташоване маленьке містечко Кана. Якось Ісус Христос прийшов туди з проповіддю в день, коли жителі готувалися до весільної учти. На свято запросили Ісуса Христа разом з матір'ю. Під час застілля закінчилося вино. Помітивши це, Богородиця звернулася до свого сина:

– У них нема більше вина.

Але Христос відповів:

– Ще не прийшов мій час.

Однак Матір Божа відчула, що Ісус не залишить без уваги її прохання. І Спаситель не відмовив їй, хоч не настав час, коли він здійснить багато чудес. Матір Божа звернулася до слуг, вказавши на Ісуса:

– Що він скаже вам, те зробіть.

Поруч стояло шість великих посудин. Ісус, звернувшись до слуг, звелів:

– Наповніть ці глечики водою.

Коли вони це зробили, він сказав:

– Тепер зачерпніть і занесіть до весільного старости.

Здивований староста покликав нареченого і сказав:

– Кожний господар подає спочатку добре вино, а коли нап'ються, – гірше. А ти добре вино зберіг під кінець весілля.

Так у Кані Галилеїській поклав Ісус початок своїм чудам і явив велич свою, тож і учні його увірували в нього.

Своєю присутністю і чудодійством на весільній учті Христос освятив і благословив сімейний союз. Він перетворив воду на вино і зробив усіх учасниками світлого і радісного земного свята.

За юдейським звичаєм, нареченого зустрічали дівчата із запаленими світильниками. Вони входили із молодим на весільний бенкет, де їх чекала молода з гостями. Під час застілля на честь нареченого і нареченої піднімалася чаша з вином і це означало, що шлюб відбувся.

Євангельська розповідь про чудо в Кані Галилеїській читається в церкві при здійсненні таїнства вінчання. Після цього священник пропонує молодому і молодій випити спільну чашу вина. Це початок їхнього подружнього життя з Божою благодаттю.

Чоловік і дружина у взаємній любові вірно і чесно йдуть сімейною дорогою до самої смерті, допомагають одне одному і виховують своїх дітей за заповідями Христовими. Зразком християнської сім'ї є свята родина: Святий Йосип, Пресвята Діва Марія і Боже Дитятко – Ісус.

Християнський шлюб свято шанується церквою як нерозлучна і благословенна єдність у Христі чоловіка і дружини. І тільки церква може вінчати хрещених осіб, бо лише вона має право на здійснення святих таїнств, установлених Христом для спасіння людей. **А християнське вінчання і є святим таїнством.**

Паоло Веронезе. Весілля в Кані. 1563 р.

ХРИСТИЯНСЬКІ ЧИТАННЯ

ІСУС ВИГАННЯЄ ТОРГОВЦІВ ІЗ ХРАМУ

Не робіть дім Отця мого торговим домом!

Іоанн, 2: 16

Наближалася юдейська Пасха. Ісус прийшов до Єрусалиму на свято. У храмі він побачив неймовірний безлад і галас. У дворі продавали волів, овець і голубів. Усередині храму за столами сиділи міняйли грошей, голосно розмовляючи. Побачене більше виглядало на базар, ніж на дім Божий.

Ісус зробив з мотузків бич і прогнав ним із храму всіх торговців, а столи міняйл поперекидав і гроші їхні розсипав. І гукнув він продавцям голубів:

– Заберіть оте звідси! Не робіть дім Отця мого торговим домом!

А юдеї запитали:

– Чим поясниш, що маєш право так чинити?

Ісус Христос відповів їм:

– Зруйнують храм цей, і я його за три дні відновлю.

Під храмом Ісус розумів своє тіло, і цією відповіддю провістив, що коли його умертвлять, то він воскресне третього дня. Проте юдеї не зрозуміли його слів і сказали:

– Будували храм цей сорок шість років. А ти його поставиш за три дні?

Коли ж згодом Ісус Христос воскрес із мертвих, то учні пригадали слова свого Учителя і повірили йому. Особливе значення цієї розповіді в тому, що Ісус уперше проголосив себе тут Сином Божим, назвавши Бога своїм Отцем.

Ель Греко. Христос виганяє міняйл із храму. Біля 1570 р.

Під час перебування Ісуса Христа в Єрусалимі на святі Пасхи тисячі людей бачили творені ним чудеса й увірували в нього.

ІСУС ЗЦІЛЮЄ І ВОСКРЕШАЄ ЛЮДЕЙ

Якби те все поодинці записати, то, гадаю, і весь світ не вмістив би написаних книг.

Іоанн, 21: 25.

Проповідуючи Царство Небесне, Ісус Христос зцілював недужих, воскрешав мертвих, допомагав людям у різних нещастях. Євангелія розповідають лише про деякі чудеса, котрі Ісус звершив на землі.

Чи не десять очистилося?

Якось проходячи Галилеєю і Самарією, Спаситель зустрів десять прокажених. У той час траплялося багато недужих тією страшною заразною хворобою – проказою. Їм заборонялося входити у поселення і наближатися до людей. Побачили прокажені Спасителя з учнями і почали гукати ще здалеку:

– Ісусе, учителю, змилуйся над нами!

– Підійть і покажіться священникам! – сказав їм Христос.

Священники мали обов'язок спостерігати за тим, щоби хворих на проказу ізолювали. Поки прокажені йшли до священників, хвороба зникла, на тілах їхніх не залишилося жодних слідів.

Однак тільки один зі зцілених, самарянин, відчувши, що одужав, повернувся з радістю до Спасителя, упав перед ним на коліна й подякував йому. Спаситель сказав:

– Чи не десять чоловік очистилися від прокази? Де ж дев'ять інших? Чому вони не повернулися подякувати Богові, як це зробила людина іншої віри?

І звернувшись до самарянина, сказав:

– Ти повірив у мене, твоя віра врятувала тебе.

Євангельська розповідь про це читається під час подячного молебня, тобто особливої короткої служби, яку віруючі просять священника відслужити у церкві або вдома, коли хочуть подякувати Богові за якусь його особливу милість.

Часто люди просять у Бога допомоги, але, діставши її, забувають подякувати йому хоч би коротенькою молитвою.

(Далі буде)

СРІБНИЙ СОНЕТ

Посріблені ліси окуталися тінню,
А небосхил горить і віти золотить.
Виходжу я на шлях – на смугу ясно синю, –
І чудно й дзвінко сніг під валянком скрипить.

У цьому ж лісі я пив самоту осінню,
Тут весну цілував під шелест верховіть,
Тут літом пропливли ледачі дні незмінні, –
Тепер сюди прийшов мороза я зустріть.

Цей вечір, замкнений в холодному спокої,
Ясний, докінчений нагадує сонет,
Сонет краси гаїв і тиші зимової.

Зі сніжних рим дзвінких його зложив поет,
Чий силует на тлі блакиті неземної
Для тих, хто молиться, є божий силует.

Максим РИЛЬСЬКИЙ

